

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vznik křesťanských sborů po roce 1989: Případové
studie Křesťanského sboru Domažlice a Křesťanského
společenství Klatovy**

Anna Chodová

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra antropologie
Studijní program Antropologie
Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Vznik křesťanských sborů po roce 1989: Případové studie
Křesťanského sboru Domažlice a Křesťanského společenství
Klatovy

Anna Chodová

Vedoucí práce:

Mgr. Gabriela Fatková, Ph. D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych velmi poděkovat Mgr. Gabriele Fatkové, Ph. D., vedoucí mé bakalářské, která mne trpělivě provedla celým procesem tvoření těchto stránek. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům a informátorům, kteří umožnili této práci vzniknout. Velké díky patří také mé rodině a přátelům, kteří mi byli velkou podporou.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Historický kontext.....	6
2.1	Vývoj před rokem 1948	6
2.2	Období mezi lety 1948-1989.....	8
2.2.1	Ideologická interpretace náboženství.....	8
2.2.2	Padesátá léta.....	8
2.2.3	Šedesátá léta.....	11
2.2.4	Sedmdesátá léta.....	12
2.2.5	Osmdesátá léta	14
2.3	Období po roce 1989.....	16
3	Pentekostální hnutí.....	20
3.1	Historický vývoj.....	22
3.1.1	První vlna – klasický pentekostalismus	22
3.1.2	Druhá vlna – charismatické hnutí	25
3.1.3	Třetí vlna – neocharismatické hnutí.....	26
3.2	Situace v Latinské Americe, Africe a Asii.....	27
3.3	Situace v ČR.....	28
4	Metodologie	30
4.1	Výzkum.....	30
4.2	Orální historie jako výzkumná metoda	32
4.3	Techniky orální historie	33
4.4	Paměť	33
5	Charakteristika obou společenství	36
5.1	Křesťanský sbor v Domažlicích.....	36
5.2	Křesťanské společenství v Klatovech	39
5.3	Shrnutí charakteristik obou společenství	42
6	Vznik obou společenství – závěry z rozhovorů a terénního výzkumu	43
6.1	Křesťanský sbor Domažlice	43
6.1.1	Před založením.....	43
6.1.2	Založení sboru.....	43
6.1.3	První roky	44
6.2	Křesťanské společenství Klatovy	48
6.2.1	První léta	48
6.2.2	Založení sboru a vstup do Křesťanských společenství	51
6.2.3	První roky	51
6.3	Biblické školy v Nýrsku a ve Schlossau	53
6.4	Shrnutí výzkumné práce.....	56
7	Závěr	58
8	Seznam použité literatury a pramenů.....	60
9	Resumé.....	63

1 Úvod

Během devadesátých let minulého století, kdy skončila komunistická vláda v Československu, se otevřelo velkým množstvím různých možností, jak nasycit „duchovní hlad“. Ten vznikl v průběhu 2. poloviny 20. století, kdy se komunistický režim stavěl velmi nepřátelsky k jakýmkoli formám náboženství. Do svobodného Československa pronikaly různé náboženské proudy již během pozdních let komunistické éry, ale po pádu režimu k nim byl přístup neomezený a společnost jim byla otevřena. Jedním z těchto vlivů byl tzv. charismatický proud, který se řadí pod pentekostální hnutí, které má kořeny v protestantské evangelikální tradici.

Cílem této práce je odhalit okolnosti vzniku dvou menších křesťanských společenství Křesťanského sboru Domažlice a Křesťanského společenství Klatovy. Obě tato společenství vznikala na počátku 90. let 20. století pár let po Sametové revoluci a obě se hlásí k myšlenkám charismatického hnutí. K odhalení okolností vzniku těchto dvou společenství byla použita metoda orální historie a zúčastněného pozorování.

2 Historický kontext

Tato část by měla čtenáři přiblížit vývoj religiozity na území České republiky během 20. století, a primárně zaměřena na křesťanství. Z počátku se tato část věnuje situaci před rokem 1948. To zahrnuje stručný přehled vývoje od rekatolizace v 17. století, dále české národní obrození až po vznik samostatného Československa a obě světové války. A nakonec se tato část zaměřuje na období komunistického režimu mezi lety 1948-1989 a popisuje situaci, ve které se různé církve nacházely. Tato část by měla čtenáři přiblížit okolnosti vzniku dvou křesťanských společenství, která vznikala krátce po sametové revoluci.

2.1 Vývoj před rokem 1948

Snahy o reformu katolické církve se v Českých zemích projevují již od pozdního středověku. Velký význam měla zejména činnost Jana Husa na počátku 15. století. Ta se stala předzvěstí pozdějších reformních hnutí, jež vyústily v husitské války, během kterých se České země staly centrem reformního hnutí. Po Bílé hoře v roce 1620 došlo k rekatolizaci a výraznému útlumu protestantismu, který v té době byl silnějším proudem než katolicismus (Václavík 2010, s. 53).

Protestantské vyznání bylo znovu povoleno až tolerančním patentem císaře Josefa II. v roce 1781. Tento patent umožnil obnovu nekatolických církví, zejména Českobratrské církve evangelické a Slezské církve evangelické augsburského vyznání (Nešpor 2020, s. 32). V 19. století se začalo prosazovat české národní obrození. Prostředkem legitimizace a ukotvení českého národa se stala jeho historická velikost a sláva. Husitství a Jednota bratrská začaly být chápány jako vrcholné body historie českého národa a rekatolizace byla vnímána velmi negativně a spojována s nadvládou Habsburků (Nešpor 2020, s. 35).

Během 20. století po vzniku Československé republiky v roce 1918 došlo k oslabení katolických privilegií a posílení protestantských církví, které byly podporovány v rámci nové státní ideologie sloužící k posílení národní identity. Podle censu z roku 1921 ji opustilo téměř milion věřících. Ti odcházeli do Českobratrské církve evangelické a také do Církve československé (Nešpor 2020, s. 37).

Církev československá (později Církev československá husitská), vznikla ve 20. letech 20. století spojením oddělené malé části římskokatolických duchovních a církví nespokojených liberálních věřících. Tato skupina usilovala o vytvoření nové „národní“ církve, inspirované národními reformačními ideály. Snažila se neúspěšně získat podporu od T. G. Masaryka (Nešpor 2019, s. 118). V roce 1921 se stala druhou nejpočetnější denominací v české části nově vzniklého Československa (6,6 % obyvatel Čech a 2,3 % obyvatel Moravy). Václavík (2010, s. 80) uvádí několik možných důvodů, proč její popularita tak vzrostla. Za prvé, se mohla reprezentovat jako národní církev, protože měla národnostní a emancipační tendence. Za druhé, její ideové zaměření se shodovalo s novým obrazem československé společnosti prosazovaným významnou částí politické reprezentace. A za třetí, nepředstavovalo členství takovou náboženskou diskontinuitu s katolicismem jako členství v protestantských církvích.

České církve se po druhé světové válce ocitly v komplexní situaci, neidentifikující se ani s vítěznými, ani s poraženými stranami. S výjimkou pravoslavných, kteří byli decimováni v souvislosti s ukrytím atentátníků na Heydricha, prošly všechny církve rozmanitými postoji věřících k nacistickému a protektorátnímu režimu. Část věřících spolupracovala, část aktivně odolávala a obětovala i nejvyšší ceny, zatímco většina zůstala v neutrální pozici (Nešpor 2020, s. 41).

2.2 Období mezi lety 1948-1989

2.2.1 Ideologická interpretace náboženství

„Marxistická ideologie předpokládala, že náboženství v důsledku sociálního pokroku korunovaného revolucí samo zanikne – bylo to přeci ‚opium lidstva‘, tedy falešná ideologie legitimizující feudální a kapitalistickou vládnoucí třídu a její vykořisťování mas“ (Nešpor 2010, s. 68).

Marxistická interpretace náboženství byla založena podle Břetislava Horyny (2001, s. 86) na následujících pěti předpokladech:

1. Podstata náboženství je zcela a definitivně odhalena. Náboženství je chápáno jako převrácená, fantastická reflexe vnějšího světa a přírodních elementů v mysli lidí.
2. Jakákoli jiná možná interpretace náboženství je vnímána jako antimarxistická a také podporující náboženství.
3. Jediný správný způsob akademického bádání vztahujícímu se k náboženství je kritika, která nezbytně znamenala boj proti náboženství.
4. Jakékoli studium náboženství má mít za cíl reedukaci lidstva, a to ve smyslu třídního obsahu svobody vědomí.
5. Vyzdvihování odmítnutí náboženství skrze vzdělávání v duchu vědeckého ateismu, neboť osvobozuje lidstvo od útlatku nevědeckých a falešných konceptů.

Ateismus je v marxismu nutně „vědecký“ a vychází z materiálního vidění světa. Je pokládán za jediný správný způsob pojetí světa. Náboženství se zde stává objektem zkoumání, je chápáno jako historicky podmíněný jev, nástroj sociální manipulace a „snůšku“ pověr. Od 70. let do roku 1989 byl učebním předmětem na vysokých školách a byl součástí ateistické výchovy obyvatelstva (Ransdorf 2017).

2.2.2 Padesátá léta

Z počátku se zdálo, že nový komunistický režim nastolený roku 1948 bude respektovat svobodu náboženského vyznání (Václavík 2010, s. 98). Svobodu svědomí a náboženského vyznání zaručovala tzv. ústava 9. května i všechny ústavy platné v období 1948-1989. Socialistické Československo se neprohlásilo ateistickým státem a ani nebyla zavedena odluka církve od státu. Tím se režim snažil vyvolat obraz státu, ve kterém je náboženská svoboda. Ale jeho protináboženský boj, restrikce církví, represe, intenzivní kontrola Státní bezpečností, pracovní a sociální diskriminace věřících svědčily o tom, že tomu tak v praxi nebylo (Nešpor 2010, s. 73, 107). 30. srpna 1948 schválil Ústřední akční výbor Národní

fronty návrh církevního oddělení, který určil směr budoucí komunistické církevní politiky. Dokument navrhoval nahrazení legální hierarchie umělým katolickým svazem, vytvoření závislosti církve na státě, přerušení vazeb s Vatikánem a vytvoření „národní katolické církve“. Dokument sice vyloženě nevyjadřoval snahu se církve, zejména katolické, zbavit, ale doporučoval využít všech prostředků, které měly vést k jejímu zániku (Cuhra 2001, s. 271-272).

Zdánlivá tolerance církví státem trvala zhruba do poloviny roku 1949. Začala se připravovat opatření, která měla za cíl snížit vliv církví a také jejich podřízení státu (Václavík 2010, s. 98). Opatření byla obsažena v tzv. církevních zákonech z roku 1949. Tyto zákony povolovaly činnost pouze státem uznaných církví, kterým stát poskytoval dotace na činnost, ale zároveň požadoval podřízenost státu a zabavení nemovitého majetku (Nešpor 2010, s. 73).

Vznikl Státní úřad pro věci církevní (SÚC), který spolu s jeho nástupnickými orgány měl pravomoc přiznávat a odebírat státní souhlas k výkonu duchovenské činnosti jednotlivým osobám ale i církvím (Nešpor 2010, s. 73). To zahrnovalo jmenování uchazečů na duchovní posty. Duchovní činnost směli provádět osoby pouze s povolením SÚC a pokud vykonávali jakýkoli náboženský obřad bez povolení, jednalo se o trestní čin. Dále byli také duchovní omezeni na konkrétní místo, tedy obec či okres. V případě vykonávání činnosti mimo vymezené působišť bylo nutno žádat o povolení. Církve tedy přišly o svou autonomii (Václavík 2010, s. 100-101).

V souvislosti se snahou vytvořit orgán, který by mohl nahradit hierarchii katolické církve, vznikl roku 1951 Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva, které bylo následně přejmenováno na Mírové hnutí katolického duchovenstva (MHKD). Mělo zastupovat katolickou církev před státem i veřejností (Cuhra 2001, s. 274).

Po přijetí nových restriktivních zákonných norem, se útok na náboženské společnosti zостřil. Na katolickou církev se režim zaměřil více v souvislosti s tzv. číhošťským zázrakem. To bylo záminkou pro úspěšné přerušení diplomatických vztahů katolické církve s Vatikánem¹ (Václavík 2010, s. 98, 102).

¹ S číhošťským zázrakem také začala faktická likvidace řeckokatolické církve, která měla být spojena s pravoslavnou církví. Kněží, kteří tyto změny odmítli, byli pronásledováni a vězněni (Václavík 2010, s. 98, 102). Číhošťský zázrak byl také záminkou pro zrušení mužských řeholních společenství (Nešpor 2010, s. 75).

Václavík (2010, s. 104-105) uvádí několik důvodů, proč byly restriktce více namířeny proti katolické církvi než proti ostatním náboženským společnostem. Za prvé, antikatolické útoky nebyly prezentovány jako protináboženské, ale jako kritika politických reakcionářů spojených s katolickou církví. Často se využíval stereotyp katolické církve jako národně nevěrné a sociálně nespravedlivé organizace, což bylo známé společnosti již v 20. letech. Druhým důvodem, proč byly restriktce více zaměřeny na katolickou církev než na ostatní náboženské skupiny, bylo, že tyto skupiny nebyly pro režim tak významné, jelikož měly menší počet členů. Navíc většina nekatolických skupin měla tendence spíše k nalezení kompromisu s novým režimem a mnohdy s ním i spolupracovala.

Navzdory velkému útlaku a proticírkevnímu boji ze strany komunistického režimu, byly výsledky sčítání lidu z roku 1950 překvapující. Oproti poslednímu sčítání lidu v roce 1930 se alespoň k nějaké církvi přihlásilo 93 % obyvatelstva. Sice poklesl počet majoritní římskokatolické církve, ale zároveň vzrostl podíl Církve československé a Českobratrské církve evangelické². V censu byl také zaznamenán snížený počet lidí, kteří uvedli, že jsou bez vyznání³ (Nešpor 2007, s.403).

Kromě katolické církve a Církve českobratrské evangelické dostávaly pozornost režimu také státem uznávané malé církve. Řeckokatolická církev se velmi nemile setkala s odporem a následným zakázáním činnosti, a to mezi lety 1950-68. Podpory se zpočátku dostalo menším protestantským a dalším církvím. Těmi byly Církev adventistů sedmého dne, Bratrská jednota Chelčického (později Bratrská jednota baptistů), Jednota bratrská, Jednota českobratrská (později Církev bratrská), Starokatolická církev a další. Církevní zákony z roku 1949 vedly k jejich uznání státem (v případě, že ještě příslušné církve uznány nebyly) a zajišťovaly dotace v podobě finančních příspěvků na provoz a platy pro duchovní. Podmínkou byla ale loajalita státu a omezení působení ve veřejném prostoru. Tato podmínka byla ale pouze dočasná, neboť Státní úřad pro věci církevní plánoval odstranění v první řadě malých církví a následně i velkých. V roce 1952 byla sice zakázána Církev adventistů sedmého dne, ale k dalším zákazům nedošlo (Nešpor 2010, s. 77).

² Nešpor (2007, s. 403) upozorňuje, že je důležité nezapomínat na důležité demografické a sociokulturní změny, které tyto výsledky významně ovlivnily. Jednou z nich byl odsun Němců, kteří byli ve větší míře katolíci. Dále je důležité zmínit reemigraci zahraničních Čechů a Slováků, kteří se hlásili častěji k protestantským církvím.

³ Václavík (2010, s. 107) upozorňuje na to, že nelze tuto změnu považovat za zvýšení religiozity, neboť se často jednalo spíše o formální přihlášení k nějaké náboženské společnosti než o osobní náboženské přesvědčení.

V průběhu padesátých let se proměnil boj proti náboženským skupinám z politického na ideologický. Důvodem této změny bylo dosažení dostatečné moci nad strukturou jednotlivých náboženských skupin. Výsledky sčítání lidu ukazovaly na stále velký význam náboženství ve společnosti. Proto byl vytyčen cíl vytvoření socialistické společnosti, ve které pro náboženství nebude místo (Václavík 2010, s. 109). Začal být kladen důraz na budování výlučně ateistické společnosti. To zahrnovalo také neslučitelnost členství v KSČ a členství v církvi (Cuhra 2001, s. 276). „*Církev byla zatlačena do kostelů, byla jí znemožněna její veřejná činnost, charita, vzdělávání dospělých laiků, byl cenzurován církevní tisk, zakázána sdružení věřících a další aktivity, čemuž se většina kléru i laiků víceméně podvolila*“ (Nešpor 2010, s. 76).

Tlak působil také na učitele. Mnozí z nich byli na základě svého náboženského přesvědčení propuštěni. Vyhláška z roku 1952 učinila z předmětu náboženství volitelný předmět, jehož výuka vyžadovala písemnou žádost rodičů. Dále se také předmět stal kritériem kvality škol počet dětí, které se účastnily výuky náboženství, a proto se školy snažily tento počet zredukovat (Cuhra 2001, s. 276).

Stát také omezoval církevní „propagandu“. To se týkalo vyřazení náboženských témat z medií a omezení publikační produkce, jako periodika a knihy. To výrazně snižovalo informovanost veřejnosti o víře a různých dalších souvisejících tématech. Dále stát omezoval církevní činnosti charitativní, sociální a spolkové. A nakonec byl omezena výchova a vzdělávání nových kněží (Nešpor 2010, s. 87, 89).

2.2.3 Šedesátá léta

Protináboženský tlak se lehce uvolnil v polovině šedesátých let v období Pražského jara (1968-1969). Jedním z projevů liberalizace státní politiky bylo například obnovení vedení Sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury (Václavík 2010, s. 113). Vedení nad sekretariátem, který byl nazýván mezi lety 1949-1956 Ústav pro věci církevní, získala socioložka Erika Kadlecová. Její působení přispělo značným zlepšením vztahu mezi státem a církvemi a také přechod od bojovného ateismu k umírněnější politice nějaké vzájemné spolupráce⁴ (Nešpor 2007, s. 410, 413).

⁴ Tato zlepšení ale neznamenala, že by stát úplně upustil od proticírkevní politiky. Kadlecová zůstala reformní komunistkou, která trvala na postupném zániku náboženství. Byla však opatrná, aby mu nebylo příliš viditelně napomáháno (Nešpor 2007, s. 410).

V období Pražského jara došlo k uvolnění restrikcí, které se týkaly výuky na teologických fakultách. Byl povolen vznik nové katolické fakulty v Olomouci a díky tomuto kroku se zvedl počet studentů, a tedy i budoucích kněží. Kněží, kterým byl v předchozích letech odebrán státní souhlas k vykonávání činnosti, mohli znovu působit (Václavík 2010, s. 114). Rozpadlo se kolaborantské Mírové hnutí katolického duchovenstva. Katolická Charita a tisk získaly nové vedení. Řeckokatolické církvi bylo povoleno znovuobnovení. Oživení se týkalo i dalších povolených církví. Na samotném oživení církevního života se podíleli primárně věřící než Kadlecová s dalšími reformními marxisty (Nešpor 2010, s. 78, 83).

2.2.4 Sedmdesátá léta

Období Pražského jara ovšem netrvalo dlouho a s nastupující normalizací se mnohé změnilo. Do vedení Sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury se vrátil Karel Hruža, kterého před tím nahradila Erika Kadlecová (Nešpor 2010, s. 78).

Během normalizace bylo potřeba vytvořit instituci, která by se akademicky věnovala otázkám ateismu z pohledu marxisticko-leninské ideologie, který měl nahrazovat náboženství, pro které nebylo z perspektivy marxismu-leninismu místo (Václavík 2010, s. 115). Proto vznikl Ústav vědeckého ateismu jako součást České akademie věd. Jeho cílem bylo empiricky zkoumat náboženské vědomí a zejména se zaměřit na problematiku světonázoru, morálky, ateismu a náboženství (Václavík 2007, s. 480). Vědecký ateismus jako nová vědní disciplína měl nahradit především srovnávací religionistiku, sociologii náboženství a psychologii náboženství (Ransdorf 2017). Nově zřízený ústav nejen propagoval vědecký ateismus a popularizoval jeho myšlenky, ale také sloužil jako zázemí pro řešení každodenních konfliktů s méně loajálními členy církví. Jeho pracovníci poskytovali odborná posouzení a hodnocení ideologické příslušnosti textů připravovaných k publikaci, stejně jako hodnotily činnost duchovních, což mohlo vést k odepření státního souhlasu (Václavík 2010, s. 115).

Politika se znovu stala ostře proticírkevní a protináboženská. Mnoho dosažených úspěchů během Pražského jara bylo zrušeno či pozastaveno a náboženství začalo být znovu vnímáno jako překážka k úspěšnému budování komunistické společnosti. Znovu byla zavedena restriktivní opatření. Jedním z nich bylo omezení autonomie náboženských skupin, odebrání státního souhlasu duchovním a také zavedení přísného dozoru nad církvemi (Václavík 2010, s. 115, 117).

V roce 1970 vznikla organizace s názvem Sdružení katolického duchovenstva Pacem in terris. Jejím ideovým předchůdcem bylo kolaborantské Mírové hnutí katolických duchovních. Jejím cílem bylo sabotovat kontakty katolické církve a Vatikánu. Členové pomáhali komunistickému režimu kontrolovat církve a postupně se dostávali na různé pozice v církevních strukturách a tím nad ní získávali kontrolu. V reakci na velký útlak začalo mnoho katolických duchovních otevřeně či skrytě s režimem spolupracovat, někteří se snažili si od režimu držet odstup a někteří se pokusili o vytvoření alternativní strukturu skryté církve. O vytvoření alternativní církevní struktury usiloval např. Felix M. Davídek a jeho podporovatelé. Katolickou církev také výrazně omezoval pokles počtu kněží (Václavík 2010, s. 117).

V centru zájmu již nebyla pouze římskokatolická církev, ale i menší protestantské církve. U nich se předpokládalo, že samy zaniknou, až jejich členové zestárnou a zemřou (Nešpor 2020, s. 43). I přes to byly menší církve kontrolovány agenty a tajnými spolupracovníky Státní bezpečnosti (Nešpor 2010, s. 91). Jejich činnost byla významně omezena a věřící byli omezováni a perzekuováni za účast na bohoslužbách a církevních aktivitách (Nešpor 2020, s. 43).

Došlo k významné změně v postoji k Českobratrské církvi evangelické již v 60. letech. Někteří její představitelé začali prosazovat tzv. novou orientaci, která zahrnovala konstruktivní dialog s marxismem a podporu ekumenického hnutí. Významní členové jako Ladislav Hejdánek a Milan Balabán začali kritizovat omezování náboženství a porušování lidských práv (Václavík 2010, s. 119). Vzhledem k tomu, že nová orientace měla vliv na Československou církev evangelickou i v 70. letech, zvyšoval se na ni tlak. To například v podobě zrušení Svazu českobratrského duchovenstva v roce 1974. Jeho představitelé a otevřeným sympatizantům byl odebrán státní souhlas. Dále se zvyšoval dohled nad Komenského evangelickou bohosloveckou fakultu. Vyvrcholením represí bylo zatčení některých představitelů nové orientace jako byl Ladislav Hejdánek, a také některých odpůrců normalizace. Díky těmto krokům vzniklo další významné centrum odporu proti normalizaci vedle katolického disidentu (Václavík 2010, s. 119).

Represím a perzekuci se samozřejmě nepodařilo uniknout ani náboženským skupinám, které nebyly křesťanské. Nežádoucí byly laické formy náboženského života a alternativní duchovní proudy, které vytvářely potenciálně nebezpečné „sekty“, dále také spiritisté,

jogíni a tajní buddhisté. Tlak ale byl vytvářen proti skupinám, ne proti jednotlivcům. Ti se o alternativních náboženstvích mohli dozvědět např. ze samizdatu (Nešpor 2020, s. 43).

Na náboženské skupiny měly vliv ale také faktory, které nesouvisely přímo s represemi komunistického režimu. Jedním z faktorů byla např. transformace společnosti na společnost konzumní. Spolu se zklamáním z Pražského jara vedla k: *„laxnosti české společnosti, k silící tendenci k individualizaci života a k výraznému posílení materiálních hodnot v životě jedinců. Významnou roli sehrál také fakt, že na počátku normalizace se dostávala do produktivního věku generace narozená v roce 1948⁵, která prošla plnou indoktrinací komunistického režimu a během svého studia byla konfrontována s oficiální protináboženskou rétorikou“* (Václavík 2010, s. 120).

Ve společnosti se zvyšoval počet lidí, kteří měli k náboženství lhostejný postoj a také nedůvěru k náboženským institucím. Snížila se účast na bohoslužbách a jiných náboženských obřadech jako byly křty nebo církevní sňatky. Pokles zaznamenaly významně Církev československá (od roku 1971 Církev československá husitská) a Českobratrská církev evangelická (Václavík 2010, s. 120). Zvyšoval se také počet lidí, kteří v souvislosti s událostmi v roce 1968 přestávali důvěřovat komunistické ideologii, která prosazovala ateismus (Štampach 1999, s. 81).

„V tomto směru si každý mohl myslet, co chtěl – navenek samozřejmě nešlo pochybovat o ‚nejvědecktějším světovém názoru‘ marxismu-leninismu, ačkoli v ten už reálně skoro nikdo nevěřil. Tato situace na jednu stranu vytvářela podhoubí masivnímu, ovšem čistě individuálnímu zájmu o náboženské alternativy, který se plně projevil po roce 1989, na druhou stranu vedla i k určitému náboženskému oživení na sklonku komunistického režimu a bezprostředně po jeho pádu“ (Nešpor 2020, s. 44).

2.2.5 Osmdesátá léta

Tradiční religiozita byla převažující možnou formou religiozity u nás. Pro velkou část společnosti se stala nezajímavou a nepřitažlivou. Václavík ale upozorňuje na to, že to vůbec neznamenal vítězství „ateistického“ kurzu normalizačního režimu. Upozorňuje také na to, že samotnou „ateizaci“ podporovala jen malá část obyvatelstva. Zhruba dvě třetiny obyvatelstva zaujímal k náboženství nezaujatý postoj. V druhé polovině 80. let dochází k jakési obnově prestiže tradičních náboženských skupin. Důvodem bylo částečné

⁵ I když příslušníci této generace vyrůstali v náboženském prostředí, měli větší tendenci k případné dekonverzi, než jejich rodiče (Paleček a Vido 2014, s. 30).

uvolňování poměrů, s nimi spojené rozpadání systému, ekonomické problémy a také aktivita náboženských skupin (Václavík 2010, s. 122, 124).

Socioložka Erika Kadlecová napsala v polovině osmdesátých let: „*Z hlediska velkých čísel posun k vyšší religiozitě v celé populaci asi nebude příliš znatelný. Jde spíš o probuzenou duchovní aktivitu určitých skupin, již však nelze podceňovat vzhledem k její intenzitě, odhodlanosti a možnému pozdějšímu vlivu. Při vší různosti zkušeností zdá se být nesporné, že náboženství se bere vážněji, nebagatelizuje se, není vázáno na ‚periferní‘ a zaostalé vrstvy obyvatel, ba ani v podvědomí ostatních s nimi není jednoznačně spojováno. Zájem o náboženství a církevní život je, jak se zdá, patrnější ve městech (Praha) než na venkově, mezi intelektuály (došlo, jak známo, k celé řadě konverzí) a mladými lidmi“ (Kadlecová 1986, s. 352).*

Na zájem o religiozitu mladých lidí se zaměřila Jiřina Šiklová. Používá termín „mladokřesťané“. Ti sice nebyli většinou známí, ale stále byli významní. Příklon mladokřesťanů ke křesťanství, zejména ke katolicismu, viděla jako projev rebelie. Svoji víru neskrývali, sami se považovali za křesťany, ale chyběl jim nějaký základní přehled o tom, co víra vlastně obnáší (Šiklová 1986, s. 516-517).

„*Mnozí z nich nevědí, jaký je rozdíl mezi Starým a Novým zákonem, nikdy nečetli jedno ani druhé, nevědí, co jsou evangelia, neznají obsah a výklad mše svaté, neznají smysl eucharistie a nedovedou vysvětlit, jaký je rozdíl mezi katolíkem a protestantem či pravoslavným. Mnohým dokonce splývá křesťanství s animismem, s vírou v astrologii, s mysticismem a třeba i s parapsychologií“ (Šiklová 1986, s. 516).*

Tito mladí lidé se tedy hlásili ke křesťanské víře, ale nevyvozovali z ní nějaké větší závěry pro své životy. „*Neomezují svou impulzivitu, nemají větší smysl pro odpovědnost, pokoru, řád než ti druzí, kteří nevěří. Většinou je ani nenapadne, že by měli změnit i své chování, ukáznit se, být skromnější, pokornější, dokazovat své přesvědčení i křesťanským životem v soukromí“ (Šiklová 1986, s. 518).*

Důležitým pro období 80. let bylo také evangelikální oživení v protestantských kruzích. Československo navštívil evangelista Billy Graham (Hamplová 2001, s. 303). Významným zdrojem informací byla pašovaná literatura. Skrze tu se do Československa začali dostávat myšlenky letničního a charismatického hnutí (Nešpor a Vojtíšek 2022). Dále byl pro toto probuzení důležitý Dan Drápal, který v té době působil v Českobratrské církvi evangelické ve Sboru na Maninách. Důležitý byl také růst Církve bratrské (Nešpor 2010, s. 97).

V 2. polovině 80. let se také začala šířit alternativní duchovní literatura, jako knihy mrtvých, spiritualistická literatura a popularizované výklady východních náboženských systémů. Vzrůstala také popularita horoskopů, léčitelství a alternativní medicíny (Václavík 2010, s. 123). Šířil se také nábožensky či spirituálně orientovaný samizdat, zejména okultisticky a „dálněvýchodně“ zaměřené knihy (Nešpor 2010, s. 96).

2.3 Období po roce 1989

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 přišlo uvolnění represí s náboženskou svobodou a pluralitou. Existenci církví ve veřejném prostoru zajišťovala Listina základních práv a svobod (články 15 a 16), Zákon č. 308/1991 Sb. o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností a Zákon České národní rady č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností. Registraci získala církev právní subjektivitu, mohla tedy vstupovat do právních vztahů a má nárok na státní příspěvky na činnost (Štampach 1999, s. 54). Státem registrované církve a náboženské společnosti měly podle těchto zákonů: vzdělávat své duchovní i laické pracovníky ve vlastních školách (včetně vysokých školách bohosloveckých a bohosloveckých fakultách), zřizovat, provozovat a navštěvovat zdravotnická zařízení a sociální služby. Pověřené osoby mohli vstupovat také např. do dětských domovů, do ubytovacích vojenských útvarů a do věznic (Lužný 1998, s. 220).

Problematickými se staly samotné podmínky registrace. Za registrované církve byly považovány ty, které měly povolení k činnosti za minulého režimu. Nové náboženské společnosti se mohly registrovat, pokud čítaly alespoň 10 000 členů⁶ (Štampach 1999, s. 55). Dále „*v případě, že náboženská obec je členem Světové rady církví, tedy křesťanské ekumenické organizace, 500 zletilých osob s trvalým pobytem na území ČR*“ (Lužný 1998, s. 220). K roku 1998 bylo registrováno 21 církví a náboženských společností⁷. Z toho 19

⁶ Osoby, které se k náboženské společnosti přihlásily, musely být samozřejmě zletilé a musely mít trvalý pobyt na území ČR (Lužný, 1998, s. 220).

⁷ V roce 1991 byly registrovány následující církve: Apoštolská církev, Bratrská jednota baptistů, Církve adventistů sedmého dne, Církve bratrská (svobodná reformovaná), Církve československá husitská, Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů (mormoni), Církve řeckokatolická, Církve římskokatolická, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev augsburského vyznání v České republice, Evangelická církev metodistická v České republice, Federace židovských obcí v České republice, Jednota bratrská (herrnhutská), Křesťanské sbory, Náboženská společnost českých unitářů, Novoapoštolská církev, Pravoslavná církev v českých zemích, Slezská církev evangelická augsburského vyznání, Starokatolická církev v České republice. V roce 1993 získala registraci Náboženská společnost Svědci Jehovovi a v roce 1995 Lutherská evangelická církev augsburského vyznání (Nešpor 2010, s. 108).

bylo prohlášeno za registrované, protože působily již dříve a měly udělen státní souhlas. Ostatní byly registrovány jako občanská sdružení (Lužný 1998, s. 220).

Dušan Lužný rozděluje devadesátá léta na dvě období. První období zasazuje do roku 1990 až 1992. Je pro něj charakteristické hledání a otevřenost náboženství. „*Výsledkem změněných podmínek byla nová situace, kdy se před veřejností objevila široká plejáda různých pojetí světa a kdy (alespoň v počátečních měsících) žádná z nich neměla výsadní postavení. Základní charakteristikou tohoto období byla zvýšená tolerance, komunikativnost a otevřenost*“ (Lužný 1998, s. 213). Otevřenost se demonstrovala např. návštěvou 14. dalajlámy v Praze, jemuž byla věnována velká pozornost veřejnosti (Lužný 1998, s. 214).

Zvyšoval se také zájem o literaturu s náboženskou tematikou. Na počátku 90. let byl velký zájem o křesťanskou literaturu a kolem poloviny 90. let se zájem přesunul spíše na literaturu o judaismu a New Age, a na astrologické, numerologické a spirituální knihy. Dále také např. populárně psychologické příručky a knihy o zdraví se spirituální dimenzí a knihy o detradicionalizované spiritualitě (Nešpor 2010, s. 123).

Z počátku se zdálo, že s nastupující náboženskou svobodou bude pokračovat vlna zájmu o náboženství z druhé poloviny 80. let a že se Češi masově vrátí ke křesťanství. Do Československa začaly ze Západu přicházet také evangelikální a charismatické proudy křesťanství. Podle sčítání lidu v roce 1991 se zvyšoval počet členů jednotlivých církví (Nešpor 2010, s. 98). Václavík (2010, s. 131) zmiňuje, že si náboženství a náboženské instituce zachovávaly významnou pozici a prestiž během prvních let po převratu. Církev byly společností vnímány vcelku pozitivně. Nově vzniklý stát si utvářel identitu vymezením se vůči ateistickému komunistickému režimu. Protože církve a náboženské společnosti byly předmětem politického útlaku, začaly být chápány jako ztělesnění odporu, a to s sebou tedy neslo i sympatie veřejnosti. Dále Václavík zmiňuje, že se na počátku 90. let zvětšovala skupina obyvatel s vysokou mírou privatizované a detradicionalizované religiozity a skupina obyvatel s vysokou mírou náboženského indiferentismu.

Od roku 1950 se otázka týkající se náboženství v cenzech přestala objevovat. Sčítání lidu z roku 1991 již tuto otázku obsahovalo. Více než 44 % obyvatel se přihlásilo k nějakému náboženskému vyznání, což je asi 4,5 milionu lidí. Dalších 40 % obyvatel se označili jako „bez vyznání“ (asi 4,1 milionu lidí) a na otázku neodpovědělo 16 % obyvatel. Největší zastoupení z církví a náboženských společností měla katolická církev a to 39 % z celé

populace (tedy 4 miliony obyvatel). Růst počtu věřících od roku 1989 ale dosáhl svého vrcholu v roce 1992 a poté začal klesat (Václavík 2010, s. 132, 135). Hamplová (2013, s. 40) upozorňuje na důležitost faktu, že v tomto období šlo přihlášením se k nějaké církvi o vyjádření svých politických názorů. Díky tomu se dá mluvit o nadhodnocení podílu vyznávajícího obyvatelstva.

Přibližně od roku 1992 začíná druhá fáze, která je podle Lužného charakteristická tím, že se náboženství stává pro společnost nepodstatným. Klíčovým bodem, který ukončil hledání, byla „diskuse“ o povaze ekonomické reformy. Agresivní a konfrontační styl politiky ovlivnil celkovou atmosféru ve společnosti po dlouhou dobu. Jasná preference neoliberálního pragmatického ekonomismu zasáhla i postavení náboženství v nové české společnosti. Náboženské (a také ekologické) otázky se staly vedlejšími v důsledku dominujícího ekonomického myšlení (1998, s. 214).

V tomto období se ukázalo, že představa většího oživení českého křesťanství byla pouhou iluzí a neproběhla v jeho církevní podobě. I přes institucionální obnovu církví, jejich vstupu do médií, veřejného prostoru a nově vznikající občanské společnosti, vyvolávaly smíšené reakce veřejnosti. To například v souvislosti s restitucemi církevního majetku protiprávně zabaveného komunistickým režimem (Nešpor 2010, s. 99). Spousta napsal v roce 1999: „*Lidé přestávají církev vnímat jako instituci schopnou poskytnout odpověď na cokoliv jiného kromě lidských potřeb. (...) Křesťanství jako takové se v celku těší poněkud větší sympatii než jakákoliv konkrétní církev*“ (s. 84-85).

Lužný charakterizuje období 90. let třemi trendy. Prvním je tzv. odcírkevnění. Odcírkevnění je „*proces snižování významu pevné konfesní vazby na velké náboženské organizace*“ (1998, s. 215). Jednotlivci nevidí jako podstatnou nutnost být pevně připoutáni k církvi a aktivně se zapojovat do její činnosti. Církev jsou vytlačovány do charitativní sféry a není pro ně příliš místa ve veřejném životě. „*Jednoduše řečeno – občané ČR by neviděli rádi bohaté a vlivné církve, ale přenechali by jim péči o staré, nemocné a chudé (popř. starost o kulturní památky)*“ (1998, s. 217).

Druhým trendem je podle Lužného tzv. pluralizace. Stát je sekulární, programově postavený na respektování náboženské svobody a na náboženské neutralitě a umožňuje oficiální působení různorodých náboženských skupin. Tím umožňuje rozvoj dalším náboženským skupinám, které do této doby k němu neměly příležitost nebo byly značně omezovány. V 90. letech se významně začali prosazovat představitelé různých letničních

hnutí ze zahraničí. Dále začali rozvíjet svou činnost náboženské skupiny, které byly v českých podmínkách nové (např. scientologie) nebo byly v minulosti potlačeni (např. mormoni). Vznikala tedy široká paleta různých náboženských skupin (Lužný 1998, s. 218-219).

A posledním trendem je tzv. deprivatizace, tedy pronikání náboženství o veřejné sféry. Lužný ji řadí do 80. a 90. let, kdy mají různá náboženství snahu aktivněji se zapojovat do veřejných záležitostí. „*V této souvislosti lze např. uvést kampaně o nepřijatelnosti interrupce a euthanasie, ale také diskuse o negativních rysech života společnosti západního typu (např. přílišná individualizace, komercializace, konzumerismus, materialismus), které by měly být redukovány větším vlivem náboženství na věci veřejné*“ (1998, s. 224). Lužný ještě dodává, že v České republice (v roce 1998) není tento trend tak silný jako například ve Spojených státech amerických.

Na základě censů z let 1991 a 2001 lze říci, že v 90. letech poklesl počet členů etablovaných církví, které měli „lidovou“ tradici, jako církev římskokatolická, českobratrská evangelická, československá husitská a také slezská církev evangelická. Počet osob hlásících se k menším křesťanským církvím, jako Církev bratrská, Jednota bratrská, Novoapostolská církev a další, naopak vzrostl. Jejich podíl byl však ve společnosti stále velice nízký. Důvodem úbytku členů „lidových“ církví bylo především úmrtí starší generace, která nebyla dostatečně nahrazována mladšími věřícími. Dále rozdělení některých církví nebo oddělení jejich částí. To se týká oddělení Luterské evangelické církve od Slezské církve evangelické augsburského vyznání, Českobratrskou církev evangelickou opustili letničně orientovaní evangelíci a také např. rozdělení Jednoty Bratrské (Nešpor 2010, s. 102).

Jak již bylo vidět v druhé polovině 80. let, vzrostl zájem o alternativní náboženská hnutí. Nová náboženská hnutí se setkávala často s negativním postojem veřejnosti, které jejich rozvoj částečně redukovaly na činnost sekt. Obavy měla společnost především z brainwashingu a manipulace (Nešpor 2010, s. 118). Mezi nová náboženská hnutí lze např. zahrnout Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi, dále hnutí Haré Kršna, Transcendentální meditaci, Scientologickou církev, Bahá'í, jogínská hnutí, buddhistické skupiny a další (Václavík 2010, s. 181).

3 Pentekostální hnutí

Nyní je třeba se podrobněji zaměřit na pentekostální hnutí. Společenství, na která je tato práce zaměřena, se obě odkazují na charismatické hnutí, ze kterého čerpají klíčové koncepty, a proto budou objasněny jeho charakteristiky v rámci výše nastíněného historického kontextu. Tato kapitola by měla čtenáři přiblížit pentekostální hnutí a následně i charismatické hnutí, které z pentekostálního vychází.

Pentekostální hnutí (také známé jako letniční hnutí nebo také hnutí obnovy v Duchu svatém) má kořeny v protestantské evangelikální tradici. Pentekostální hnutí a z něho vycházející charismatické hnutí jsou charakteristické kladením důrazu na působení Ducha svatého, na dary Ducha svatého a osobní zkušenost. Pentekostální a charismatické hnutí se začalo šířit velkou rychlostí a zaznamenalo jeden z nejrapidnějších růstů počtu věřících. Celkový počet věřících se pohybuje přibližně okolo 250 milionů (Robbins 2004, s. 118).

Důležité jsou dvě náboženské zkušenosti. První je tzv. obrácení, tedy přijetí Evangelia. Druhou je tzv. křest Duchem svatým. Ten se projevuje různými dary Ducha svatého, známé taky jako charismata. Ten, kdo prožil druhou zkušenost, je dary vybaven k misijní službě (Filipi 2012, s. 165). Dary Ducha svatého jsou popsány ve 12. kapitole prvního listu Korintským. Zahrnují schopnost prorokovat, uzdravovat, vykládat mluvení v jazycích, dostávat sny, vidění, slova moudrosti, provádět zázraky a vyhánět demony, a dokonce vzkřísit mrtvé. Hlavním projevem Ducha svatého je podle pentekostálního hnutí mluvení v jazycích, *glosolálie* (Michaels 2002, s. 1622).

Charakteristickým znakem těchto hnutí je velký emocionální náboj. Typickým projevem je entusiasmus, který je v křesťanském kontextu spojen právě s působením Ducha svatého a jeho projevy. Entusiasmus lze „*chápat jako specifický druh náboženské zkušenosti umožňující bezprostřední a velmi intenzivní kontakt s transcendentem*“ (Václavík 1999, s. 3).

Kniha *The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic* (2002) poskytuje přehled pěti hodnot charakteristických pro letniční hnutí:

1. *Osobní zkušenost* je prožitek osobní náboženské zkušenosti a s ní se pojící silné emoce jako radost či zármutek. Je velmi individuální. Osobní zkušenost prokazuje opravdovost víry věřícího. Osobní zkušenost je typická hodnota pro letniční

i charismatické hnutí. Může být nazývána také termínem znovuzrození (*born again*).

2. *Orálně předávaná zkušenost* zahrnuje velký důraz na kázání. Chybí základní teologická literatura. Většina literatury je určena k evangelizaci.
3. *Spontánnost* je způsobena působením Ducha svatého. Při letničních bohoslužbách se očekává Boží působení prostřednictvím Ducha svatého. Ten se projevuje například mluvením v jazycích, zázračným uzdravováním a prorockým slovem (Robbins 2004).
4. *Zaměření na jiný svět* vychází z chápání nedokonalosti materiálního světa v protikladu s dokonalostí světa nebeského. Dnes tato hodnota není zdaleka tolik významná, neboť byla důležitá zejména v počátcích hnutí, kdy většina věřících byla z nižších vrstev a trpěla chudobou. Nebylo tedy pro věřící složité uvažovat nad tímto světem jako jejich dočasným bydlíštěm. Tato hodnota také souvisí s očekáváním konce světa.
5. Poslední hodnotou je *autorita bible*. Bible je považována za neomylnou a Bohem psanou knihu. Tato hodnota je vlastní letničnímu i charismatickému hnutí (Spittler 2002, s. 2572-2577).

Dále se ve zmíněné knize vyskytuje popis typických projevů a chování spojených s letničním a charismatickým hnutím, které mohou být pozorovány během letničních a charismatických shromáždění. Tyto projevy zahrnují: modlitbu v jazycích, půst, vkládání rukou, tanec v Duchu, zasažení Duchem, mluvení v jazycích, slova moudrosti, modlitby za uzdravení a vyhánění démonů (Spittler 2002, s. 2577-2586).

Modlitba je běžnou součástí letničních shromáždění. Věřící se mohou modlit nahlas ve svém mateřském jazyce, ale také se mohou modlit v jazycích. Mluvení v jazycích, známé též pod pojmem *glosolálie* je projevem zaujetí Duchem svatým ve formě artikulovaného projevu, který však není kódován v žádném známém jazyku (Pokorný 2021). Existuje také pojem *xenoglosie*, který označuje projev, který je pronášen ve srozumitelném jazyce, kterým ale dotyčný nemluví a ani se jej neučil. Modlitba bývá často spontánně hlasitě pronášena se silným emočním nábojem. Glosolálie mohou být vyloženy jako *slova moudrosti* (Spittler 2002, s. 2581). Nепrovází je žádný extatický stav, ale modlíci je stále duchem přítomný a je schopen svůj stav řídit a ovládat se (Remeš 1999, s. 14).

Jedním z možných projevů je také *tanec v Duchu*. Jedná se o spontánní rytmický pohyb. Podobně také *svatý smích*, kdy se jedná o spontánní smích. Jedno z typických chování je také *zvedání rukou*. Během modliteb zvedají účastníci ruce s dlaněmi obrácenými vzhůru. Jedná se o vyjádření účasti na modlitbě, kterou pronáší jeden člověk. Zvednuté ruce také mohou znamenat odevzdanost Bohu, nebo také připravenost něco přijímat. Dalším typickým chováním je *vkládání rukou*. To probíhá např. při modlitbách za nemocné, kdy ti, kteří se za konkrétního nemocného modlí, na něj vkládají ruce a často se dotýkají oblasti postižené nemocí či nějakým problémem. Vkládáním rukou se také mohou přijímat dary Ducha svatého (Spittler 2002, s. 2577-2584).

Jako další chování, které je typické pro letniční i pro charismatické církve je *vyhánění démonů*, exorcismus. Věřící vychází z přesvědčení, že řada nemocí, ale i životních obtíží je způsobena démony. Dalším projevem je *půst*. Půst je chápán jako prostředek osobního růstu. V případě půstu celého společenství se může také jednat o vstupu do kontaktu s Boží mocí a také o podpoření proseb, které nemá být chápáno jako donucovací prostředek (Spittler 2002, s. 2584).

3.1 Historický vývoj

Pentekostální hnutí má kořeny v protestantské evangelikální tradici, která se vyvinula během 18. století během angloamerického obnovného hnutí známé jako *Velké probuzení* (*Great Awakening*). Týkalo se metodistů a baptistů, kteří kladli důraz na zažití mocné zkušenosti během konverze, která je známá také jako *znovuzrození* (*born again*). Během 19. století zaujímal metodismus v Severní Americe významnou pozici mezi evangelikálními denominacemi s důrazem na doktrínu „křesťanské dokonalosti“ či „posvěcení“. Tato nauka tvrdila, že záchránění prožijí „křest Duchem svatým“. Ve druhé polovině 19. století vzniklo *hnutí svatosti* (*Holiness*), především mezi metodisty. Některé skupiny *Holiness* chápaly posvěcení, často označované jako „křest v Duchu svatém“, jako zbavení se hříchu, zatímco jiné vnímaly tuto zkušenost jako poskytnutí věřícím „obdarování mocí“ (např. glosolálie) pro křesťanskou službu, především pro evangelizaci (Robbins 2004, s. 120).

3.1.1 První vlna – klasický pentekostalismus

První vlna pentekostalismu, označována také jako klasický pentekostalismus, má počátek již v prvních letech 20. století (Anderson 2010, s. 17). První pentekostalisté převzali základní koncepty hnutí svatosti a rozšířili je o přesvědčení, že schopnost mluvit novými

jazyky (glosolálie) či cizími jazyky (xenoglosie) nejsou pouze doprovodnými jevy na cestě k duchovní svatosti, nýbrž jsou nezbytným a viditelným znakem vnitřního zážitku spojeného s křtem Duchem svatým. To odvozovali z 2. kapitoly Skutků, kdy první křesťané zažili křest Duchem svatým a začali mluvit v jazycích. To se stalo během Letnic, tedy židovského svátku 50 dní po Velikonocích, který se řecky označuje jako *pentecosté*. Mezi dary Ducha svatého zařazovali glosolálie a xenoglosie, ale také další charismata jako prorokování a výklad proctví, činění divů a zázraků, uzdravování a další (Nešpor a Vojtíšek 2022).

Počátky vzniku pentekostálního hnutí jsou spojeny s dvěma událostmi. První událost proběhla roku 1901, kdy několik studentů zažilo modlitbu cizími jazyky (glosolálie). Jedinci, kteří toto prožili, byli žáky biblické školy Bethel v kansaském městě Topeca, kterou vedl kazatel Charles F. Parham. Druhou událostí byl zážitek „probuzení“, které mělo počátek na Azusa Street v Los Angeles roku 1906 (Anderson 2008, s. 92). Žák Charlese Parhama afroameričan William J. Seymour byl pozván do církve *Negro Holiness Church* v Los Angeles v Kalifornii, aby kázal. Seymour kázal o duchovních darech, které přijímali členové prvních církví a prohlásil, že ti, kteří duchovní dary nemají, nejsou pokřtěni Duchem svatým. Setkal se s velkým nesouhlasem a v církvi mu již nechtěli dovolit kázat. Někteří členové ale o jeho názory stáli, a proto mohl působit právě na Azusa Street, kde si pronajímal bývalou modlitebnu, ještě několik let (Franc 1997). Tam se konala mnohá shromáždění, která měla velmi silný emoční náboj, který byl popisován jako „silné vědomí Boží přítomnosti“. Průvodním znakem tohoto jevu bylo také mluvení jazyky (Remeš 1999, s. 14).

Letniční bohoslužby byly v té době typické dynamickými kázáními, které byly založené na doslovném výkladu bible. Dále s vysokou mírou citovosti a výrazným proječováním řeči těla. Ta zahrnovala tleskání, křičení, „padání pod mocí Ducha“, vyhánění démonů, záškuby končetin a pochodování kolem stěn modlitebny (*Jericho march*). Výrazné vnější projevy vyvolávaly ve společnosti rozruch a odpor. i přes odpor ze strany církví začaly vznikat samostatné letniční útvary, které se vzájemně propojovaly. Roku 1915 vznikla v USA konference sborů *Assemblies of God* a později vzniká afroamerická odnož *Church of God in Christ* (Remeš 1999, s. 15). V roce 1916 se od *Assemblies of God* oddělily skupiny *Oneness* (unitáři) a *Jesus Name*, kteří popírali existenci Svaté trojice a jako jedinou božskou osobu vnímali Ježíše Krista (Anderson 2010, s. 18).

Do Evropy se hnutí začalo šířit přes metodistického norského kazatele Thomase B. Barratta. Ten v roce 1906 navštívil New York a začal si psát s věřícími z Azusa Street. Později přijal křest Duchem svatým a vrátil se do Norska nadšen letničním hnutím. Následně byl donucen opustit svou církev a založil *Pentecostal Revival*. Centrem duchovního probuzení se stala církev *Filadelfia* v Oslu, kam jezdili lidé z celé Evropy⁸. Ze Skandinávie se letniční hnutí šířilo do Evropy. Angličan Alexander Broddy navštívil Barrattovu církev a pozval je do Británie do Sunderlandu. Ten se stal centrem probuzení v Británii. Pentekostální nauka byla šířena díky periodiku *Confidence*, kterou redigoval Broddy. *Assemblies of God* vzniklo v Británii roku 1924 a předsedal mu Donald Gee. Gee také organizoval Evropskou *Pentecostal World Conference* v Zürichu v roce 1947. Dále stál za periodikem *Pentecostal*, které vydávala *Pentecostal World Conference* (Anderson 2008, s. 96-98).

Pentekostalismus se začal šířit do Francie ve 30. letech a mezi Romské obyvatelstvo Španělska v 50. letech 20. století. Brazilští misionáři José Placido da Costa a José de Mattos přinesli pentekostalismus do Portugalska ve 20. letech 20. století. Velké oblibě se hnutí těšilo i v Itálii. Hned po Británii měla Itálie největší počet pentekostálů (Anderson 2008, s. 97).

Navzdory silné perzekuci mělo pentekostální hnutí relativně velký úspěch i ve Východní Evropě. Během sovětské éry byli pentekostálové vězněni a vyhošťováni. Ivan Voronaev inicioval založení *Ruské pentekostální církve* v New Yorku a v roce 1920 zřídil sbory v Bulharsku, Ukrajině a Rusku⁹. V roce 1927 byl Voronaev zvolen prezidentem *Svazu křesťanů evangelikální víry*. Režim sice zpočátku pentekostálům „pomáhal“ tím, že zamezil perzekuci ze strany pravoslavné církve, ale po zavedení protináboženských zákonů v roce 1930 byl Voronaev spolu s 800 pastory poslán do pracovních táborů na Sibiři (Anderson 2008, s. 97).

V souvislosti se vznikem státu Izrael v roce 1948 se v křesťanském prostředí USA objevila mnohá eschatologická očekávání (očekávání konce světa). Ta dala za vznik dvěma velkým obnovným hnutím. Tím bylo hnutí *Healing Revival* (Uzdravovací obnova) a hnutí *Latter Rain* (hnutí Uzdravovacího deště). Hnutí *Healing Revival* bylo spojeno se jmény Oral

⁸ Církev *Filadelfia* ve švédském Stockholmu se stala největší pentekostální kongregací na světě až do 60. let 20. století (Anderson 2008, s. 96).

⁹ Jeden ze sborů, který Voronaev založil, byl sbor v Oděse, který čítal až 80 000 členů (Anderson 2008, s. 97).

Roberts a William Branham. Ti se proslavili masovými uzdravovacími shromážděními po celých Spojených státech, kde se děla zázračná uzdravování. Hnutí *Latter Rain* se blížilo svými projevy během shromáždění projevům společenství na Azusa Street. V rámci hnutí *Latter Rain* se objevilo nové učení o vítězné autoritě věřících. Toto hnutí bylo ale roku 1949 z *Assemblies of God* vyloučeno, kvůli odporování tradici. Hnutí Pozdního deště tedy splynulo s Uzdravovací obnovou a později ovlivňovalo vývoj hnutí Víry¹⁰. Jednou z dalších osobností první vlny byl David Wilkerson, který v 60. letech působil v New Yorku mezi gangy mladistvých delikventů a narkomanů. Jeho působení vyplynulo v hnutí s názvem *Teen Challenge*. V roce 1963 vydal knihu pod názvem *Dýka a kříž*, která se následně stala bestsellerem a později vznikla ji její filmová adaptace (Remeš 1999, s. 15-16).

3.1.2 Druhá vlna – charismatické hnutí

Na přelomu 50. a 60. let se po období, kdy se myšlenky letničního hnutí příliš neprojevovaly, došlo znovu k jejich obnovení, a to v souvislosti s Dennisem Bennetem, který vyvolal v protestantských denominacích vznik charismatického hnutí (Remeš 1999, s. 16). Tyto protestantské denominace nespádaly pod letniční hnutí, ale i přes to se u nich objevily podobné prvky, jako „křest v Duchu svatém“, mluvení v jazycích a přijetí darů Ducha svatého (Robbins 2004, s. 121). Rozdílem tohoto hnutí od pentekostálního bylo to, že dar jazyků (glosolálie) nepovažovali za nezbytný znak „křtu v Duchu svatém“ a nekladli velký důraz na misii (Remeš 1999, s. 16). Na rozdíl od letničních, kteří byli ze svých církví vylučováni, což je nutilo k zakládání vlastních denominací, charismatici zůstávali ve svých mateřských církvích (Franc 1997).

Katolické charismatické hnutí začalo v roce 1967, když dva laičtí teologové, Ralph Kiefer a Bill Storey, na Duquesne University v Pittsburgu přijali křest Ducha. Hnutí se rozšířilo na University of Notre Dame, South Bend, Indiana a Michigan State University a do roku 1976 zahrnovalo 300 000 lidí. Rozšířilo se i v Evropě a zahrnovalo významné komunity ve Francii, Belgii, Itálii, Španělsku, Portugalsku, Maďarsku, Československu a Polsku. Obzvláště silně pak rezonovalo v Indii (asi 5 milionů) a na Filipínách (asi 11 milionů). Od roku 1973 byl kardinál León-Joseph Suenens uznávaným vůdcem katolických charismatických hnutí a poradcem papeže v charismatických otázkách (Anderson 2008, s. 103).

¹⁰ Viz následující kapitola.

Ke konci 70. let začalo charismatické hnutí postupně upadat, a proto vznikala snaha o sjednocení křesťanů a jednotu církví, „nedominační“ hnutí. i přes tyto snahy u mnohých charismatických skupin vznikl pocit nadřazenosti a následně i konflikt s autoritami. Proto vznikalo tzv. Pastýřské hnutí (*Shepherding movement*), s nímž jsou spojena jména jako Derek Prince, Bob Mumford, Charles Simpson, Earn Baxter a Don Basham. Ti se sešli, aby vedli toto hnutí a trvali na autoritě vůdců, což se jevílo jiným církvím jako velmi kontroverzní. Pozitivní ohlasy získalo pastýřské hnutí mezi nezávislými charismatickými církvemi. Toto hnutí bylo ale předmětem kritiky a vytvořilo rozkol v charismatickém hnutí. Roku 1986 bylo působení pastýřského hnutí ukončeno (Anderson 2008, s. 104).

Tzv. hnutí Víry (*World of Faith movement*) je spojeno s počátky charismatického hnutí, ale teologicky ani v praxi si nebyly blízké. Hnutí Víry spojují křesťanské učení o Boží moci s hnutím lidského potenciálu (jeden z inspiračních zdrojů alternativní spirituality). Hlavními myšlenkami je, že v možnostech každého člověka je být zdravý, šťastný, bohatý a je v jeho možnostech utvářet realitu, v níž žije. Za duchovního otce hnutí Víry bývá považován Kennet E. Hagin. Teologie prosperity v následujících letech ovlivnila kazatele pastýřského hnutí B. Mumforda a Ch. Simpsona, a také další letniční kazatele (Anderson 2008, s. 105).

3.1.3 Třetí vlna – neocharismatické hnutí

Třetí vlna, označována také jako neocharismatické hnutí, se začala projevovat na počátku 80. let. Kvůli rozlišení nového proudu od klasického pentekostalismu a charismatického hnutí, tedy první a druhé vlny, se začalo používat pojmenování neocharismatické hnutí nebo třetí vlna (Anderson 2008, s. 104). Neocharismatici kladli důraz na dary uzdravování, vymítání démonů, Boží moc a zázraky. Dary ducha byly vnímány jako dispozice, které se mají rozvíjet (Remeš 1999, s. 17).

Významným hnutím třetí vlny bylo tzv. viniční hnutí. Za vznikem tohoto hnutí stál John Wimber, zakladatel sdružení amerických sborů Vinice, *Vineyard Christian Fellowship*. Toto hnutí se od charismatického lišilo tím, že byl kladen důraz na evangelizaci mocí, tedy dokazování Boží existence znamením a zázraky. Konala se mnohá uzdravovací shromáždění. Wimber byl názoru, že křest Duchem není klíčovou zkušeností, dále dary Ducha svatého mohou být přijímány i bez křtu v Duchu svatém. Místo „křest v Duchu svatém“ se začalo používat slovo jako „naplnění“ či „zmocnění Duchem svatým“ (Anderson 2008, s. 105).

Významnou událostí se v roce 1994 stalo tzv. Torontské požehnání. V torontském sboru *Airport Vineyard Church* se objevily fenomény, které připomínaly počátky letničního hnutí na Azusa Street. Tím byly divoké tělesné projevy – svatý smích, lví řvaní, psí štěkot, křeče, záškuby celého těla. Tento sbor navštívilo během jednoho roku až 600 000 lidí, kteří chtěli zažít toto probuzení „na vlastní kůži“. Divoké projevy si ale také zasloužili odsouzení ze strany mateřských denominací ze strany Viničních sborů (Anderson 2008, s. 106).

3.2 Situace v Latinské Americe, Africe a Asii

Od roku 1907 se misionáři začali v Latinské Americe směřovat misionáři nadšeni událostmi na Azusa Street. Pentekostální myšlenky se nejprve ujaly v Chile. Kazatel Willis C. Hoover začal modlit se o probuzení roku 1909. To vyvolalo neobvyklé projevy, které byly kritizovány jako skandální a falešné. Nakonec nadšenci založili *Methodist Pentecostal church*. Největší ohlas mělo letniční hnutí v Brazílii, kde vznikla největší denominace *Assembleia de Deus*, která se stala největší nekatolickou církví v Latinské Americe (Anderson 2008, s. 94-95). Velmi významný růst nových sborů byl např. zaznamenán v Rio de Janeiro v letech 1990-1992 (Davie 2009, s. 73).

Již od roku 1907, kdy misionáři z Azusa Street dorazili do Libérie a Angoly, se myšlenky pentekostálního hnutí začaly rychle šířit. V Jihoafrické republice vznikla v roce 1908 *Apostolic Faith Mission*, ale v roce 1996 se rozdělila kvůli neshodám¹¹. Pentekostální hnutí se šířilo do okolních zemí z Jihoafrické republiky. Byly založeny církve jako *Zimbabwe Assemblies of God Africa*, *Pentecostal Community of the Congo*, *Church of Pentecost*, *Apostolic Church of Ghana* a *Christ Apostolic church*. Počet členů *Assemblies of God* v Africe překračoval v roce 1994 čtyři miliony (Anderson 2008, s. 99).

V relativně krátkém časovém úseku se pentekostální myšlenky rozšířily po celé Indii, když *Assemblies of God* vytvořila regionální radu pro jižní Indii v roce 1929. K. E. Abraham založil *Indian Pentecostal Church of God*, která se stala jednou z největších pentekostálních denominací v Indii. V Číně, kde bylo v roce 1949 pouze kolem pěti milionů křesťanů¹². V Japonsku bylo založeno několik nezávislých pentekostálních církví jako

¹¹ Vlivní misionáři byli např. Nicholas Bheng, Reinhard Bonnke a Joseph Babalol. Reinhard Bonnke, německý evangelista, kázal po celé Africe prostřednictvím organizace *Christ for All Nations* (Anderson 2008, s. 99).

¹² Odhadované členství v neregistrovaných nezávislých hnutích se k roku 2000 pohybuje mezi dvaceti až sedmdesáti pěti miliony věřících. Čína má nyní možná největší počet charizmatických křesťanů v Asii, zejména v neregistrovaných nezávislých domácích církvích, které se vyvinuly v izolaci od zbytku křesťanství po dobu alespoň padesáti let a navzdory silnému odporu (Anderson 2008, s. 101).

Spirit of Jesus (založené v roce 1941 Junem Marai) a *Original Gospel movement* (založené v roce 1948). První pentekostální sbor v Austrálii, *Good News Hall*, založila Jeannie Lancaster v roce 1909. Pentekostální církev na Novém Zélandu *Aotearoa of New Zealand* byla založena v roce 1924 (Anderson 2008, s. 100-101).

3.3 Situace v ČR

Klasický pentekostalismus, ke kterému se hlásí česká Apoštolská církev, získal pevnou strukturu v Československu ve 20. letech 20. století. Čeští pentekostalisté, i přes svou samostatnou odnož, udržovali kontakty s mezinárodním vývojem hnutí¹³. Díky pašování literatury se do Československa dostaly myšlenky misionářů z *Assemblies of God*. Knihy od amerických autorů, jako Larry Christenson nebo misionář Todd Burke, byly dostupné i v době režimu. Vliv neocharismatického hnutí, známého jako třetí vlna pentekostalismu, se dostal k českým pentekostalistům před rokem 1989 opět prostřednictvím pašované literatury¹⁴. Po pádu režimu ovlivňovaly Apoštolskou církev postavy jako korejský pastor David Yonggi Cho nebo americký misionář C. Peter Wagner (Nešpor a Vojtíšek 2022).

Do Československa se myšlenky charismatického hnutí začaly šířit již v 70. letech, a to především pašováním literatury přes hranice. Nejvíce rozšířené byly knihy britského teologa Dereka Prince, který byl příslušníkem amerického charismatického Pastýřského hnutí. Dále tyto myšlenky šířil John MacFarlane, který jezdil do Československa na misie. Jeho kontakt s věřícími nepřerušilo ani vyhoštění v roce 1973 (Vojtíšek 1999, s. 24).

Vznik českého charismatického hnutí je spojen s Danem Drápalem. Absolvoval sice evangelickou teologickou fakultu v roce 1972, ale byl mu z politických důvodů odepřen souhlas k výkonu duchovenské práce. V roce 1977 nastoupil jako vikář sboru Českobratrské církve evangelické v Praze na Maninách. Roku 1979 proběhla jeho charismatická konverze, která byla následována následnou charismatickou orientací celého sboru (Vojtíšek 1999, s. 24). Počet členů se ve společenství na Maninách zvyšoval, a to i přes tlak StB (Remeš 1999, s. 17). Kvůli své charismatické orientaci se sbor dostal do sporu s mateřskou Českobratrskou církví evangelickou a následně došlo k jeho osamostatnění. V roce 1990 tedy vzniká Křesťanská společnost Maniny. Mimo Prahu se v této době začali formovat další společenství s charismatickou orientací. To vedlo k založení občanského sdružení Křesťanská společenství. Mnoho Křesťanských

¹³ Ve 20. století ovlivnili české pentekostalisty američtí evangelisté jako William M. Branham a Kathryn Kuhlmanová (Nešpor a Vojtíšek 2022).

¹⁴ Apoštolská církev vymezila proti teologii prosperity, která je součástí Hnutí víry (Nešpor a Vojtíšek 2022).

společenství vznikalo díky aktivitě členů různých protestantských denominací, kteří na popud Drápalových kázání ze svých původních církví odcházeli. Vliv na Dana Drápala a Křesťanská společenství měl Wolfhard Margies, John MacFarlane, Pavel Neústupný, Steve Ryder či John Wimber (Vojtíšek 1999, s. 24).

Křesťanská společenství nebyla jediná společenství, která se charismaticky orientovala. Tím dalším byla například Katolická charismatická obnova, některé sbory Evangelické církve metodistické, Českobratrské církve evangelické a Jednoty bratrské. Tyto sbory, které nebyly primárně charismatické, byly sdružovány s ostatními charismatickými sbory v Křesťanské misijní společnosti. Ta vznikla roku 1989 v souvislosti s misijní činností a také s cílem sjednocovat české „probuzené“ křesťany (Vojtíšek 1999, s. 24-25).

4 Metodologie

Tato práce si klade za cíl popsat počátky vzniku dvou křesťanských společenství. K objasnění těchto dvou událostí byla zvolena metoda zúčastněného pozorování s neformálními rozhovory, orální historie a studia archivních dokumentů. Ani jeden z pramenů není „správnější“ či „pravdivější“, spíše jsou chápány jako vzájemně doplňující zdroje, každý s vlastními specifiky a omezeními.

Archivní dokumenty jsou značně ovlivněny dobou, ve které byly psány. Jsou klíčovým zdrojem informací o historických událostech. Jejich hodnota spočívá v tom, že zachycují dobové myšlenkové proudy, politické klima a sociální kontext. Nicméně kritické zhodnocení pramene musí reflektovat, že tyto dokumenty jsou ovlivněny autorovou perspektivou a dobovým kontextem.

Na druhé straně, orální historie, vyprávění pamětníků a účastníků událostí, poskytuje další zdroj vedoucí k porozumění. Paměť je formulována nyní, v kontextu současných potřeb a často dochází k neuvědomovanému srovnávání se současnou situací. Tento způsob zachycení historie přináší subjektivní pohledy, které mohou být ovlivněny pozdějšími událostmi a změnami ve společnosti, ale přinést i nové perspektivy. Tímto způsobem lze zachytit nejen faktické události, ale i emocionální dimenzi historie.

Cílem této práce je vytěžit oba typy historických pramenů. Jejich syntéza by měla poskytnout plastičtější obrázek motivací a historických podmínek vzniku zkoumaných společenství.

4.1 Výzkum

Výzkum se zaměřuje na dvě společenství Křesťanský sbor Domažlice a Křesťanské společenství Klatovy. Jedná se o menší města v pohraničí, kterým není v oblasti probuzeneckých hnutí věnována tak velká pozornost jako ve větších městech. Výzkum by měl pomoci k prohloubení chápání vzniku takovýchto společenství v Západních Čechách¹⁵. Tato dvě společenství vznikala na počátku devadesátých let a její členové se navzájem znali.

Terénní výzkum jsem zahájila v obou společenstvích na počátku března roku 2023 a trval až do měsíce února roku 2024. Já sama jsem v předchozích letech, téměř od narození,

¹⁵ O menší křesťanská společenství a sbory v severních Čechách se ve své studii zajímal např. Lužný a kolektiv (2008). V kontextu plzeňského regionu zkoumá studie Lukáše Vydry (2020) vývoj a fungování Korandova sboru v Plzni během téměř celého 20. století metodou orální historie.

chodila s rodiči a sourozenci na bohoslužby do Křesťanského sboru Domažlice. V posledních čtyřech letech jsem ale na shromáždění chodit přestala, proto bylo nutné společenství znovu navštívit a pokusit se znovu získat přehled. Při těchto návštěvách jsem se zaměřila více na sledování rutinních praxí, neboť dříve jsem jim nevěnovala příliš velkou pozornost. Vedla jsem si terénní deník a snažila jsem se zachytit detailní aspekty mikroklimatu celého společenství. Můj pohled insidera je nutně zkreslen a míra zkreslení je průběžně podrobována kritické reflexi. Během doby terénního výzkumu jsem se zúčastnila kromě běžných shromáždění také Adventního koncertu a zahrála jsem si s kapelou Exusia. Celkem jsem provedla tři narativní rozhovory se členy sboru. Jeden z respondentů stál u samotného založení sboru. Další dva se připojili pár měsíců krátce po založení. Účastnila jsem se osmi shromáždění. Informace byly také získávány z neformálních rozhovorů.

S lidmi z Křesťanského společenství Klatovy jsem se setkávala již v minulosti v rámci tzv. Šumavských shromáždění. Lidé z domažlického sboru se s klatovskými navzájem znají. Již od mala jsem se setkávala s některými členy KS Klatovy, ale se samotným společenstvím jsem se osobně začala blíže seznamovat v roce 2020, kdy jsem začala (značně nepravidelně) navštěvovat tzv. „mládeže“. Jedná se o pravidelná setkávání mladých lidí ze společenství obvykle starších čtrnácti let. „Mládeže“ mi zprostředkovaly kontakt s mladými lidmi ze společenství a následně mi usnadnily (alespoň podle mého počátečního mínění) kontakt s dospělými, tedy s rodiči a ostatními členy společenství. Sama jsem si zprvu neuvědomila, že mnoho členů se zná s mými rodiči, a proto znali oni mě, ale já je jen matně. V rámci zúčastněného pozorování jsem se účastnila sedmi shromáždění. Informace jsem získávala během hovorů po shromážděních. Provedla jsem celkem tři narativní rozhovory s lidmi, kteří stáli při založení sboru.

Záznamy o společenstvích se podařilo najít v kronikách obou měst, ale obě neposkytovaly dostatečné množství informací o vzniku společenství, spíše o jejich dalším působení. Respondenty jsem v obou společenstvích získávala metodou sněhové koule, kdy jsou respondenti a informátoři na sebe průběžně „nabalováni“ na základě doporučení předchozích informátorů (Toušek 2012, s. 59). Rozhovory s respondenty byly nahrávány po udělení informovaného souhlasu na mobilní telefon.

Respondenti z Křesťanského sboru Domažlice jsou zakladatel Pavel Faul a členové sboru Jiří Kučera a Karel Kuneš. Respondenti z Křesťanského společenství Klatovy jsou

současný pastor Pavel Fialka, jeden ze zakladatelů Pavel Hradský a Marek Prosner. V několika případech jsou jména dalších členů nahrazena iniciály na základě přání respondentů.

V případě popřevratových motivací vzniku probuzeneckých společenství v Plzeňském kraji však lepší prameny než pamětnická vyprávění nemáme k dispozici, proto i s vědomím jejich omezení se je zde pokusíme s maximální kritickou opatrností vytěžit.

4.2 Orální historie jako výzkumná metoda

Vaněk a kolektiv uvádějí následující definici metody orální historie: „*Jedná se o řadu propracovaných, avšak stále se vyvíjejících a dotvářejících postupů, jejichž prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky či svědky dané události, procesu nebo doby, které badatel zkoumá, či osob, jejichž individuální prožitky, postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, případně o zkoumaném problému obecně*“ (2007, s. 11).

Orální historie je kvalitativní metodou výzkumu. Kvalitativní výzkum zdůrazňuje jedinečnost poznání jednotlivce a vyhýbá se zobecnění za pomoci statistických postupů (Vaněk, Mücke a Pelikánová 2007, s. 16). Orální historie pracuje s mluveným slovem, a tedy i s ústně předávanými informacemi. Spočívá v provádění a zaznamenávání rozhovorů s lidmi, kteří mohou poskytnout zajímavé informace o minulosti, protože byli svědky nebo účastníky různých událostí, o kterých je málo či žádné psané prameny. Tuto metodu využívá více vědních disciplín jako např. historie, etnologie, antropologie, sociologie a psychologie (Abrams 2010, s. 2, 19). Oproti jiným přístupům dává tato metoda prostor opomíjeným vrstvám společnosti, více reflektuje „malé“ dějiny, individuální prožitky a rozměr každodennosti. Orální historie poskytuje badatelům nové informace, poznatky a fakta, která mohou obohatit, rozšířit nebo korigovat jejich dosavadní pohled na historii. Skrze prožitky a sdělení od pamětníků získávají badatelé možnost dodat svému historickému vyprávění individuální rozměr (Vaněk et al. 2007, s. 16, 21).

4.3 Techniky orální historie

Orální historie využívá interview (rozhovor) a životopisné vyprávění (life story)¹⁶. Pro účely tohoto výzkumu bylo využíváno spíše interview. To se zpravidla váže k určité historické události, které dotazovaný prožil, hrál v nich určitou roli a v jejím průběhu si na ni vytvářel jistý názor a postoj. Tazatel při interview klade otázky tak, aby respondentu udržel u daného tématu a získal od něj maximum relevantních informací, které by na zkoumané téma poskytovali nový pohled či byly zkrátka pro dané téma obohacující. Tazatel vstupuje do rozhovoru častěji, jeho otázky jsou konkrétnější, zpřesňující a zároveň respektují subjektivní pohled dotazovaného. Mají zájem o individuální prožitek a případně i pohled na sledovanou událost (Vaněk et al. 2007, s. 76).

Strukturovaný životní příběh je preferovaný zejména u narátorů, kteří mají tendenci oddělovat různé složky svého života z hlediska profesní role, společenského postavení nebo osobní identity, spíše než sledovat pouze chronologický vývoj. V tomto přístupu narátor prezentuje svůj životní příběh jako paralelní zážitky s jasně definovanými hranicemi mezi jednotlivými oblastmi, například mezi profesním životem, společenskou činností a soukromými záležitostmi. V důsledku této struktury může narátor preferovat vylíčení určitých aspektů svého života na úkor jiných, zejména pokud se cítí traumatizovaný, nedoceněný nebo neúspěšný v dané oblasti. Takovéto selektivní vyprávění může vést k potlačení určitých životních událostí a zdůraznění těch, které narátor vnímá jako úspěšné, charakterově hodnotné nebo významné (Vaněk et al. 2007, s. 80-81).

4.4 Paměť

Rozhovor je unikátní, aktivní událostí, odrážející konkrétní kulturu a konkrétní čas a prostor. Naopak, přepis je statický a ve srovnání s rozhovorem plochý. Orálně historická metodologie pracuje s dynamickým procesem vzpomínání. Paměť není statická, ale dynamická, selektivní, rekonstruktivní a subjektivní. Je ovlivněna sociálními, kulturními,

¹⁶ Životopisné vyprávění sleduje celoživotní vývoj, jak již vyplývá z názvu. Může být veden chronologicky, nebo strukturovaně. Chronologický postup v analýze životního příběhu sleduje kontinuální vývoj narátorova života od dětství či mládí, často s výrazným zaměřením na rodinné prostředí, v němž vyrůstal, či na ranou dospělost, kdy začal formovat svou profesní identitu nebo společenskou roli. Tento přístup reflektuje jednotlivé etapy jeho života v kontextu historického, sociálního a kulturního prostředí, přičemž se obvykle rozšiřuje až do současnosti. Analýza vyprávění narátorových zkušeností přitom uznává dynamiku subjektivního hodnocení minulosti, které může být ovlivněno proměnlivými perspektivami a hierarchií životních událostí, jež determinují rozsah a detailnost popisu jednotlivých fází života (Vaněk et al. 2007, s. 78).

politickými a emocionálními faktory, které utvářejí její obsah a formu (Abrams 2010, s. 13, 78-105).

Paměť lze z hlediska *psychologicko-sociálního* dělit na individuální a kolektivní. Z hlediska *biologicko-psychologického* je možné určit několik druhů paměť: (1) paměť krátkodobá, která je charakterizována uchováním vjemů po velmi krátkou dobu (asi 20 sekund), (2) paměť střednědobá, kdy jedinec udrží informaci o vjemu asi 20 minut, které bez následného opakování zapomene, a nakonec (3) paměť dlouhodobá, která se rozděluje na (a) paměť epizodickou, která je zaměřena na prožitek týkající se nějaké konkrétní události spojené s místem a časem, a (b) paměť sémantickou, která obsahuje obecné znalosti a skutečnosti (Vaněk et al. 2007, s. 63-64).

Kolektivní a individuální paměť jsou vzájemně propojeny. Kolektivní paměť se přenáší předáváním mluveného slova. Podle francouzského sociologa Maurice Halbwacha se předávání vzpomínek děje v určitých sociálních rámcích, a to v kontextu nejružnějších sociálních skupin. Kolektivní paměť zahrnuje společné obrazy, hodnoty, normy, jednání a vzájemnou komunikaci (Vaněk et al. 2007, s. 64-65).

Individuální vzpomínky jsou neodmyslitelně spojeny a ovlivněny kolektivním nebo skupinovým vědomím, ke kterému jednotlivci patří, ať už se jedná o rodinu, komunitu či národ. Tato sdílená paměť nejen formuje osobní vzpomínky, ale hraje klíčovou roli i v sociálním soudržnosti jednotlivců. Dynamika kolektivní paměti zahrnuje boje o interpretaci minulosti, přičemž dominantní pohledy často umlčují alternativní perspektivy (Abrams 2010, s. 96).

Kromě paměti je důležité zmínit také zapominání. V případě, že určitá vzpomínka, která není všeobecně akceptována, nebude předávána dále, přestane v rámci kolektivní paměti existovat. Uchovávány jsou vzpomínky, které je možné převést do ústního projevu (Vaněk et al. 2007, s 65).

Paměť a vzpomínky jsou utvářeny např. podle dnešních zájmů. Každé vyprávění je jedinečné a rekonstruuje minulost ze současného pohledu. V každém vyprávění se prolínají současné a minulé postoje narátora. Důležitý je také postoj jedince, který často staví své osobní zkušenosti až za „velké“ dějiny, o kterých se domnívá, že jsou důležitější než individuální prožitek. Dále, jak již bylo zmíněno, individuální paměť je ovlivňována kolektivní paměti. Paměť významně ovlivňují různé traumatické zážitky, které bývají vytěšňovány. Vzpomínky bývají také zkreslovány posuzováním minulosti pohledem

současného dění. Často také může docházet ke zkreslování z retrospektivy, kdy jedinec může zaměnit posloupnost určitých událostí. A nakonec dochází ke zkreslování také egocentrickým pohledem na události, kdy jedinec interpretuje dění svým vlastním pohledem (Vaněk et al. 2007, s. 66-68).

5 Charakteristika obou společenství

5.1 Křesťanský sbor v Domažlicích

Křesťanský sbor Domažlice se řadí k evangelikálně-charismatickému proudu protestantských církví a byl založen v červnu roku 1992 jako nezisková organizace. Do sboru chodí lidé převážně z okolí Domažlic. Má okolo 51 členů. Tento sbor je součástí mnoha samostatných evangelikálně-charismatických společenství, která zdůrazňují Bibli jako Boží Slovo a věnují pozornost přítomnosti a působení Ducha svatého¹⁷. Termín „evangelikální“ označuje skutečnost, že sbor klade důraz na bibli jako jediný pravý zdroj víry a Boží vůle a také na evangelizace a zkušenost znovuzrození člověka¹⁸. Termín „charismatický“ označuje víru v dary a působení Ducha svatého podle biblických textů Starého a Nového zákona¹⁹. Z rozhovorů vyplynulo, že je pro sbor důležité se nenechat vést pouze silnými emocemi, které mohou působením Ducha svatého vnímat, ale také Božím Slovem, biblí (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2023).

Jeden ze záměrů sboru, je sdružovat lidi ve společenství, ve které se mohou vzájemně podporovat. Dále také poskytovat lidem prostředí k poznávání víry. Sbor klade velký důraz také na každodenní život křesťana²⁰, který by se neměl omezovat pouze na nedělní bohoslužby. Sbor se snaží o poskytování pomoci lidem v nouzi, šíření křesťanské víry a vyvíjením humanitárních aktivit zpravidla na Zakarpatské Ukrajině²¹.

Sbor nemá pevně danou strukturu či hierarchii. Existuje jakési neoficiální staršovstvo, o kterém se mluví spíše jako o „radě“. Skládá ze tří mužů, kteří se různě podílí na fungování sboru. To zahrnuje například organizační oblast, jako je vedení chval, kázání,

¹⁷ Přítomnost Ducha svatého může přicházet kdykoliv. Lidé ji mohou cítit např. při chválách, při modlitbách a při ztíšení. Může přicházet během bohoslužeb ale i mimo ně. Přítomnost Ducha svatého může, ale nemusí, vyvolávat silné emoce jako je smutek, radost či vděčnost. Způsobuje silné uvědomění významu myšlenek zapsaných v bibli na osobní úrovni. Také je dává do souvislostí s životními situacemi a okolnostmi všedního dne. Zážitek přítomnosti Ducha svatého respondenti jen obtížně popisují slovy. Je to silný duchovní prožitek, který se jejich slovy „prostě pozná“.

¹⁸ Jedná se o dvě náboženské zkušenosti tzv. obrácení a tzv. křest Duchem svatým (viz kapitola Pentekostální hnutí).

¹⁹ <https://ksdoma.estranky.cz/clanky/kdo-jsme.html>, navštíveno 22. 3. 2024

²⁰ Jde o snahu žít a chovat se jako křesťan každý den, a ne pouze v neděli na bohoslužbách. Křesťan by se měl modlit, číst bibli, šířit víru a měl by se řídit Božím přikázáním. Motivace k tomuto chování a postojům nevychází z povinnosti vůči společenství, ale z budování osobního duchovního života a individuálního vztahu k Bohu, s nímž „tráví čas“ třeba když se modlí nebo čte bibli a přemýšlí nad textem. Tento osobní vztah je zajišťován Duchem svatým. Nezbytnou prerekvizitou pro kontakt s Duchem svatým je přijetí Ježíšovy oběti (tzn. uvědomění si vlastní hříšnosti). Přijetím této oběti dochází k vyrovnání „dluhu“, který představuje Ježíšova smrt na kříži. Smrt, chápána jako trest pro hříšníky, zde postihuje nevinného, proto vstává z mrtvých. Pokud věřící obět přijme, je za hříchy „zapláceno“ a člověk může být spasen a naplní jej Duch svatý.

²¹ <https://ksdoma.estranky.cz/clanky/zamer-sboru.html>, navštíveno 22. 3. 2024

tzv. „slovíčka“ (krátké slovo podobné kázání), finanční a správní oblast. Jedním z těchto mužů je pastor. Sbor se také prezentuje jak na svých webových stránkách, tak na Facebooku a také na YouTube.

Bohoslužby se konají každou neděli ve Sborovém domě Jana Roha v Domažlicích. Obvykle samotná bohoslužba začíná ve 13:00. Tento neobvyklý čas je způsoben tím, že sbor je v prostorech sborového domu pouze v nájmu a střídá se s dopolední bohoslužbou Českobratrské církve evangelické.

Celé shromáždění začíná úvodem. Úvod má na starosti pastor a obvykle se skládá z pozdravu a přečtení nějakého textu z bible. Poté následuje oznámení. V této části se oznamují různé akce, které se budou v nacházejícím týdnu a týdnech dít. Obvykle se jedná o konání domácích skupin, které se konají dva dny v týdnu. V této části je také prostor pro svědectví obvykle obsahující krátké sdělení o nějakém osobním prožitku nebo zázraku, kterým může přispět kdokoliv ve shromáždění. Svědectví ale není tak časté.

Další na programu je *slovíčko*. Slovíčko je v podstatě krátké kázání, které se většinou zaměřuje na interpretaci nějaké biblické pasáže, často z některé ze knih Starého zákona. Slovíčka většinou mívá některý z mužů neoficiálního staršovstva. Dále následuje výzva na sdílení potřeb týkající se jejich zdravotního stavu, rodinných problémů nebo životní situace. Následně navazuje Apoštolské vyznání víry²². Po vyznání víry následují modlitby. Náměty k modlitbám jsou většinou řečené během předchozí výzvy. Náplní jednotlivých modliteb ale nemusí být výhradně jen prosby, ale také vyjadřování vděčnosti např. za Boží záchranu. Lidé se mohou modlit k Bohu nahlas, ale také v duchu svým mateřským jazykem, nebo i tiše šeptem v jazycích (glosolálie)²³. Během výzkumu bylo také zaznamenáno, že se lidé modlili společně v jazycích nahlas.

Hned po modlitbách následují chvály. Na chválách se podílí celkem tři hudební skupinky s různým počtem členů a jedná se o písně s křesťanskými náměty. Chvály se skládají z pěti až šesti písní, které obvykle vyjadřují vděčnost ze spasení. Jedná se o zpívané písně za doprovodu kytary a dalších nástrojů jako je třeba keyboard, basa, flétna a bicí. Písně mohou

²² Jan Sokol jej charakterizuje následovně: „*Vyznání víry je na prvním místě starokřesťanská modlitba, stručný text, kterým si člověk před Bohem připomíná, co je to, co ho činí křesťanem – a tedy zároveň odlišuje od jiných*“ (Sokol 2021, s. 25).

²³ Glosolálie je chápána jako projev naplnění Duchem svatým. Věřící artikuluje sdělení (modlitbu), ale nikoliv v nějakém známém jazyku. Jedná se o spontánní individuální jazyk. Nejedná se o stav nekontrolovaný věřícím.

být velmi svižné a veselé, ale také klidnější²⁴. Lidé se přidávají zpěvem ke kapele. Někteří stojí, někteří sedí. Během chval mohou lidé cítit přítomnost Ducha svatého, která se může projevat např. nadšeným zapojením, či ztišením, kdy jedinec tiše sedí a může prožívat silné emoce, jako jsou vděčnost, smutek i radost. Kazatel sboru Faul upozorňuje na to, že emoce jsou sice důležité, ale nejsou podle něj jediným hlavním projevem. Emoce a různé dojmy je podle něj důležité vnímat kriticky na základě bible (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2023). Během chval a kázání jsou promítané texty dvoujazyčné – česky a ukrajinsky. Na bohoslužby chodí i několik Ukrajinců.

Po skončení chval začíná kázání. Kázání se většinou týká nějakého tématu z Nového zákona a dále také jeho interpretace. Celé kázání je streamované na YouTube. Doba jeho trvání je většinou okolo dvaceti minut. Po kázání mohou následovat další modlitby. Celá bohoslužba je zakončena modlitbou Otče náš a požehnáním, které pronáší pastor. Během bohoslužeb je také zařízen program pro děti, které mají vlastní „kázání“, nazývané také „nedělka“ nebo „nedělní škola“, které je doplněno o různé kreativní činnosti. Během bohoslužeb může také proběhnout Večeře Páně, kdy si lidé připomínají Boží oběť společným pitím vína a jezením chlebu, kdy každý, kdo se Večeře účastní, obdrží malý pohárek vína²⁵ a kousek chleba. Obvykle se koná jednou do měsíce. Bohoslužby jsou samozřejmě přístupny veřejnosti. Celé bohoslužby jsou zakončené modlitbou Otče náš a požehnáním, které pronáší pastor.

Tím společné aktivity sboru nekončí, neboť se konají domácí skupiny. Ty jsou dvě za týden. Důvod je prostý a je jím geografická vzdálenost. Většina členů nepochází z Domažlic ale z okolí. První bývá ve středu v domácnostech lidí z Klenčí pod Čerchovem a Postřekova. Druhá bývá ve čtvrtek u lidí z Janovic nad Úhlavou, Klatov, Nýrská a Kouta na Šumavě.

²⁴ Písňe jsou hrány v současném moderním stylu, nejedná se tedy o duchovní písňe jako například u Katolické církve. Podobný styl chval probíhá i v Křesťanském společenství Klatovy. Chvály mohou být originální nebo překladové.

Příklady chval: Bigyband – Tvůj majestát (<https://youtu.be/PVK4AnllhdU?si=7Gr7L0LCWDZNXsv>), Jan Jan Knížek – Ved' mě z vnějších nádvoří (https://youtu.be/q62ZHUktgPw?si=V3y5etg34uRc3b_A), Kapela Elementum – Nikdy nekončící milost (https://youtu.be/IgOPPR3nsv4?si=ITA_xjRAU5CXaDMM). Překladová chvála Oceány kapely Adorare (https://youtu.be/ckct-ZCnIpc?si=pEw9_gYBQbq9IodF) podle originální chvály Oceans skupiny Hillsong United (<https://youtu.be/PfpEefKiG2I?si=spQvj3wig0oUrUEg>) (Navštíveno 20. 4. 2024).

²⁵ V tomto sboru není omezeno, kdo může k Večeři Páně přijít. V případě, že se účastní i děti, dostávají místo vína ovocnou šťávu.

Dále se lidé scházejí v úterý na „Posezení nad biblí“, nebo také „biblické“, které spočívají ve studiu bible. Radost z těchto setkání vyjádřil člen sboru Kuneš, který si na nich cení toho, že se účastníci mohou soustředit na Boží Slovo, a ne na své každodenní problémy (rozhovor, Karel Kuneš, 28.1.2024).

V rámci Domažlic se sbor podílí na různých aktivitách. Každoročně se koná tzv. Adventní koncert, který má charitativní charakter. Ve spolupráci s Českobratrskou církví evangelickou v minulém roce proběhl příměstský tábor nebo také společný program k výročí úmrtí Jana Amose Komenského.

Dále se sbor podílí dlouhodobě na humanitární pomoci na Zakarpatské Ukrajině ve spolupráci s Nadačním fondem Křesťanské misijní společnosti. Kazatel sboru Faul spolu s dalšími členy sboru vyjíždí několikrát ročně na Ukrajinu již od roku 1994. Pomoc, která je materiální a také misijní, se vztahuje primárně na vesnice ve Vingradivském okrese. V rámci spolupráce se koná několik projektů např. projekt tzv. zapomenutí služebníci, v jehož rámci jsou podporováni kazatelé ve zmíněném okrese. Tzv. výjezdy na Ukrajinu se konají několikrát do roka. V rámci kontaktů s ukrajinskými sbory přijíždějí někteří kazatelé i do Křesťanského sboru a podílejí se na kázáních či svědectvích.

Sbor má kontakty s dalšími sbory na Šumavě a okolí. V rámci těchto sborů se konají Celošumavská shromáždění. Jedná se přibližně o deset různých sborů. Společná shromáždění probíhají čtyřikrát do roka. Každý měsíc se pastoři a vedoucí těchto sborů scházejí na společných večerech. V rámci Domažlic dochází ke spolupráci s různými církvemi, jako je Církev československá husitská, Českobratrská církev evangelická, Katolická církev a Adventisté sedmého dne, v rámci tzv. Ekumeny, kdy se konají společná shromáždění a setkávání.

5.2 Křesťanské společenství v Klatovech

Křesťanské společenství Klatovy je součástí Církve Křesťanská společenství (CKS), která je oficiálně registrovaná v České republice. CKS vznikla v roce 1990 a v dnešní době sdružuje 48 sborů a misijních skupin. Čítá okolo 1800 dospělých členů. Mezi sbory CKS významně převládá charismatická orientace, tedy zaměření na duchovní dary a Ducha svatého. Křesťanská společenství jsou svazkem samostatných sborů, které spolu navzájem

spolupracují. Každý sbor má velkou autonomii. Součástí CKS je kolegium²⁶ a rada²⁷ a Senior²⁸. Klatovské společenství stejně jako ostatní sbory v CKS klade důraz na duchovní dary (charismata), na působení Ducha svatého a na bibli, kterou považují za Boží Slovo. Ve sboru je přibližně 60 členů a prezentuje se na svých webových stránkách.

Ve vedení sboru stojí tzv. Starší²⁹, kteří mají na starost vedení sboru. V čele klatovského sboru stojí čtyři starší a současně jedním ze starších je pastor. Starší se mají za úkol podílet na vedení sboru. Mají za úkol se za lidi ve sboru modlit, hledat vizi a směr pro sbor do budoucnosti, „střežit své ovečky“ a dávat pozor na morálku. Role Staršího se také odvíjí od jeho obdarování (charismat). To může být např. v oblasti organizace, péči o sborové prostory či v oblasti kazatelské. Podle konkrétních obdarování se starší podílejí na vedení bohoslužeb, chval a podílejí se na kázání.

Na chodu sboru se kromě Starších podílejí také další lidé. Jednotlivé aktivity, jako jsou např. chvály, vítání příchozích u vchodu, skupinky, úklidy, kavárna³⁰, „nedělky“³¹, jsou vedeny jedním ze členů, kteří dohromady tvoří tým vedoucích.

Bohoslužby se konají pravidelně každou neděli od 9:30 v sborových prostorech na Koldinově 14 v Klatovech. Bohoslužby začínají úvodem, který obvykle pronáší jeden ze starších. Obvykle se skládá z přivítání všech přítomných. Poté následují společné modlitby, při kterých se všichni postaví. Někteří lidé se modlí nahlas. Lidé se modlí ale i v duchu pro sebe. Mohou se také modlit v jazycích (glosolálie) a to, jak nahlas, šepem či v duchu. Po společných modlitbách bývá prostor vyhrazen pro svědectví, kdy mohou jednotlivci přispět nějakými osobními prožitky, které mohou mít povzbudivý charakter. Obvykle několik lidí přispěje.

²⁶ *Kolegium* je orgánem Církve Křesťanská společenství. Skládá se z pastorů a starších CKS, případně zástupců sborů, kteří jsou písemně pověřeni staršovstvy nebo vedoucími misijních skupin. Kolegium je svoláváno Radou dle potřeby a schází se zpravidla čtyřikrát do roka. Mezi jeho hlavní funkce patří schvalování změn Základního dokumentu CKS, rozhodování o přijetí či vyloučení sboru či misijní skupiny, rozhodování o zániku CKS nebo o jejím spojení s jinou církví, a volení či odvolávání Radu a Seniora (Základní dokument CKS, dostupné na https://www.ksklatovy.cz/zakladni_dokumnet_cks.pdf, navštíveno 23. 3. 2024)

²⁷ *Rada* je hlavním řídicím orgánem CKS, který řídí činnost církve mezi zasedáními Kolegia a hospodaří s ústředním fondem CKS. Rada zastupuje CKS navenek, řídí činnost CKS, hospodaří s ústředním fondem, přijímá a propouští zaměstnance ústředí CKS a má další pravomoci podle potřeby (Základní dokument CKS, dostupné na https://www.ksklatovy.cz/zakladni_dokumnet_cks.pdf, navštíveno 23. 3. 2024).

²⁸ *Senior CKS* je duchovní správce církve. Senior spolu s Radou CKS formuluje a střeží hodnoty církve a dohlíží na jejich naplňování (Základní dokument CKS, dostupné na https://www.ksklatovy.cz/zakladni_dokumnet_cks.pdf, navštíveno 23. 3. 2024).

²⁹ Ač se z tohoto označení může zdát, že starší věk hraje významnou roli při volbě *Staršího*, není tomu tak.

³⁰ Po skončení bohoslužeb se mohou členové občerstvit zákuskem a kávou.

³¹ Služba pro děti během bohoslužeb, kdy se děti učí o bibli a o Bohu, je nazývána nedělky.

Následují chvály, které jsou důležitou součástí celé bohoslužby. Chvály mohou vyjadřovat vděčnost za Boží záchranu. Během chval hraje ve předu chválicí skupina a jsou promítány texty písní. Lidé se přidávají a zpívají s hudebníky. Písně jsou obvykle hrané v moderním stylu na nástroje jako kytara, basa a cajón³². Během chval může být silně vnímána přítomnost a působení Ducha svatého. Během několika bohoslužeb byl zaznamenán zpěv v jazycích (glosolálie), kdy hlavní zpěvák začal zpívat v jazycích a ostatní se k němu přidali. Dalším zajímavým projevem bylo také ztišení, kdy uprostřed chval přestali hudebníci hrát a lidé se tiše modlili. Následovali čtyři příspěvky, ve kterých jednotlivci četli různé texty z bible nebo sdíleli nějaké svědectví.

První a třetí neděle v měsíci se koná po chválách Večeře Páně. Při té se jedná o symbolické připomenutí Kristovi oběti. Večeři Páně předchází čtení úseku z bible pojednávající o Poslední večeři (1. Korintským 11, 23-27) a ztišení, kdy se lidé potichu modlí. Poté na výzvu toho, kdo vede Večeři Páně, obvykle někdo ze starších nebo vedoucích, chodí lidé v tichosti dopředu, kde přijímají chléb a víno³³. Během výzkumu bylo zjištěno, že Večeře Páně může následovat i po kázání a její místo v programu není striktně dané.

Po chválách (nebo po Večeři Páně) následuje kázání. Kázání mívá obvykle někdo ze starších, ale je možné, aby kázal i někdo jiný. Kázání se obvykle věnuje tématům ze Starého i Nového zákona, tématům každodennosti, Boží oběti apod³⁴. Po kázání následuje oznámení, kdy se oznamují události příštích týdnů. Dále mohou následovat společné modlitby. V závěru bývá proneseno požehnání a pronáší jej ten, kdo má na starost úvod během dané bohoslužby.

Sházení členů sboru se ale neomezuje pouze na nedělní bohoslužby. Každý den se konají společné modlitby, které probíhají online přes *Skype*. Dále se konají „skupinky“, kdy se členové setkávají osobně různě po domácnostech. Cílem je se společně modlit, studovat bibli a sdílet své zážitky z každodenního života. V rámci skupinek se také konají skupiny pro ženy, skupinky pro mládež a skupinka na Železné Rudě. Mládež od 14 let se schází obvykle v pátek. Cílem „mládeže“ je společně trávit čas, číst bibli a společně se modlit. Na programu také bývají společné hry. Obvykle se schází okolo patnácti mládežníků.

³² Chvály v domažlickém i klatovském sboru jsou velmi podobné.

³³ V tomto společenství může přistupovat k Večeři Páně ten, kdo je pokřtěný.

³⁴ Audio nahrávky kázání jsou k dispozici pouze členům sboru.

Křesťanské společenství Klatovy se podílí na různých aktivitách. Během výzkumu se konal na klatovském náměstí koncert slovenské křesťanské hudební skupiny *Timothy*, který zprostředkoval právě tento sbor. Během koncertu byli určití členové sboru k dispozici lidem, kteří měli otázky ohledně víry. Dále také rozdávali evangelizační letáčky. Pastorovi sboru na evangelizacích velmi záleží. Evangelizace je chápána jako služba druhým, kdy recipienti jsou vnímáni jako ti, kteří neví o možnosti Boží záchrany.

Dále se sbor podílí na financování přednášek prevence rizikového chování na školách³⁵ v klatovském okrese, které pořádá jeden člen sboru. O Vánocích sbor pořádá představení živého betlému. Nedělní shromáždění jsou otevřena veřejnosti.

5.3 Shrnutí charakteristik obou společenství

Obě společenství mají podobný průběh bohoslužeb. Významnou součástí bohoslužeb jsou chvály, kázání a Večeře Páně. Pro obě společenství jsou důležité další aktivity, které nezahrnují pouze shromáždění, ale také společné setkávání členů během týdne na různých skupinkách. Členové obou sborů se různě podílejí na chodu svých společenství. Obě společenství kladou důraz na působení Ducha svatého a na jeho projevy jako je například modlení se v cizích jazycích (glosolálie i xenoglosie), či vnímání silných emocí během chval.

V KS Klatovy je kladen velký důraz na emocionální prožitky spojené s chválami, zatímco Křesťanský sbor Domažlice klade větší důraz na vyvažování emocionálních prožitků studiem Písma³⁶. Křesťanské společenství Klatovy vyvíjí více evangelizační aktivity než sbor v Domažlicích. Významnou aktivitou domažlického sboru jsou pravidelné výjezdy na Ukrajinu, které vykonává pastor sboru Pavel Faul. Domažlický sbor je samostatný a svobodný a nemá pevně danou strukturu na rozdíl od KS Klatovy, které patří do Církve Křesťanská společenství, a je pevněji strukturováno. Kázání jsou v domažlickém sboru streamovaná na YouTube, zatímco v klatovském společenství jsou k dispozici členům až v záznamu.

³⁵ Jedná se o přednášky na témata jako šikana, závislost na omamných látkách, mezilidské vztahy, AIDS a internet. V některých případech se může probírat téma bible či náboženských sekt.

³⁶ Studium bible a posuzování emocí za pomoci bible je důležité i pro KS Klatovy. Z rozhovoru s Pavlem Faulem však jasně vyšlo, že se snaží v domažlickém sboru o větší rovnováhu mezi emocemi a racionálním uvažováním na základě Písma, a tím se také sbor vymezuje vůči Křesťanským společenstvím (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2023).

6 Vznik obou společenství – závěry z rozhovorů a terénního výzkumu

6.1 Křesťanský sbor Domažlice

6.1.1 Před založením

Klíčovou osobností samotného založení sboru je současný pastor Pavel Faul. „[V] roce 1989 [jsem] v červenci uvěřil v Boha. Měl nějakou jako zkušenost, vlastně s Bohem v Plzni na takovej akci, které se nazývala Porta³⁷. (...) No a tam byla i katolická Porta, což bylo tenkrát takový jako polo ilegální a já jsem chodil i na tu katolickou Portu a tam jsem vlastně nějak potkal lidi, na kterých jsem viděl, že nejenom v Boha věří, ale nějak s ním žijou. Takže mě ani nic moc nemuseli říkat a já jsem to jako na nich viděl, že Boha znají – což já jsem ho neznal, i když jsem věřil, že je. A takhle jsem tam chodil tři dny a třetí den jsem prožil takový jako obrácení“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2024).

Následně se Pavel Faul začal scházet s lidmi z katolické církve. Setkání probíhala ilegálně v domácnostech. Po listopadu roku 1989 bylo společné scházení již legální. „A jak padal komunismus, tak vlastně přišlo jo samozřejmě hodně možností. Bible byly dostupný a křesťanská literatura. Scházet jsme se mohli bez problémů. A já jsem vlastně prožil v roce devadesát, skoro na den přesně po tom obrácení, to, čemu říkám takovej další Boží dotek jako naplnění Duchem svatým. A prostě jsem v tej cestě šel nějak dál. A to už byla doba, kdy já jsem měl jít na vojnu. Napsal, jsem tehdy takzvanou civilní službu, což byla teda vojna beze zbraně. A po nějakým čase mě dali – tuším, že to bylo v září 1990 - sem do Domažlic do nemocnice. A tak jsem se vlastně já dostal do Domažlic. A tenkrát ta civilní služba, ta náhrada za vojnu, byla asi dva roky a tři měsíce. A mezitím jsem prostě jako vyprávěl o tom svém vztahu s Bohem a tak, a začali se nabalovat nějaký lidi“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2024).

6.1.2 Založení sboru

Pavel Faul od svého obrácení začal postupně směřovat od katolictví do protestantských a evangelikálních kruhů. „A dostal jsem se (...) mezi těma protestantskýma do takzvanýho charismatický hnutí, což jsou lidi, který vlastně prožili nějakou zkušenost s Duchem svatým. (...) A jak tak nějak teda se to vyvíjelo víc a víc, tak se kolem mě v Domažlicích začali trošku

³⁷ Festival Porta se koná již od roku 1967. V rámci festivalu také probíhá soutěž. Festival má za poslání popularizaci a rozvoj tramské, country, bluegrassové a folkové hudby (Soutěžní řád 2024, <https://www.porta-festival.cz/pro-soutezici/soutezni-rad>, navštíveno 26. 3. 2024).

nabalovat lidi. A nějaký křesťani zase z Nýrska a z Klatovska mě navrhli, že bysme mohli tady založit sbor“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2024). 19. června roku 1992 proběhla první bohoslužba na městském úřadě v Domažlicích. Sbor začínal se třemi členy a během několika týdnů bylo členů patnáct.

Jeden ze členů, který se připojil do sboru krátce po jeho založení, vzpomíná na rok 1992. „A já jsem zrovna na tu jejich první tu zakládající shromáždění byl na dovolený v Děčíně, odkud pocházím. Takže sem tam přišel až v červnu. (...) Já jsem uvěřil devadesát jedna, tak to byl vlastně rok a něco jsem byl křesťan, když jsem tam teda přišel poprvý, tak jsem dával jasně najevo jako haleluja, nebo tak, aby věděli, aby mně neevangelizovali (smích)“ (rozhovor, Jiří Kučera, 23. 1. 2024).

6.1.3 První roky

Pavel Faul začínal vést sbor bez teologického vzdělání. Později se účastnil biblické školy v Nýrsku³⁸, kde získal jak praktické znalosti a základy křesťanské víry. Jedním z učitelů, kteří se na biblické škole podíleli, byl Američan Dean Turner. „To všechno přicházelo jak ta teologie, tak ty zkušenosti vlastně postupně. Vlastně v té době jsme byli takový jako rychlokvašky docela křesťanský. A řekl bych, že takovejch jako nadšeneckejch sborů, třeba tak jako půlka zase zanikla, protože to nemělo jako úplně základ. Jo, nicméně takový jako sbory tenkrát i tady v kraji vznikaly i vlastně v Česku – ještě v Československu, potom už v České republice“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2024).

Nově vzniklý sbor musel najít způsob, jakým bude do budoucna fungovat. „Jo, určitě se to hodně hledalo, hledala se forma. Hodně nám pomáhali různí služebníci³⁹, tehdy to bylo z Ameriky, vlastně byla v Nýrsku biblická škola. Na tu jsme byli ze začátku dost navázaný, tam odtad' jsme hodně čerpali od těch učitelů a vedoucích, no a potom i různý, různý služebníci z Čech, který nám taky poskytovaly nějakou pomoc a vyučování no, takže asi tak“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024).

Hned na začátku bylo nutné najít pro nový sbor prostory ke společnému scházení. Zpočátku se sbor scházel v Husově domě, dále v prostorách v domažlickém MKS a na čas také v jídelně a některých třídách domažlického gymnázia. Současné prostory začal sbor využívat až v roce 2012.

³⁸ Viz kapitola Biblické školy v Nýrsku a ve Schlossau.

³⁹ Jednalo se primárně o evangelizátory a misionáře z Ameriky.

V prvních letech existence nového sboru dělali členové spontánní evangelizace na domažlickém náměstí. „*Tak třeba my jsme se tenkrát scházeli – myslím v pátek, protože v neděli jsme jezdili ještě do jednoho sboru do Nýrska – tak jsme vždycky po tom setkání, po těch bohoslužbách, ještě šli na náměstí a tam jsme třeba hráli na kytaru, mluvili o Bohu. A lidi tam se jako dost zajímali. Někdy se i jako k Bohu obrátili. (...) Jo, ale nebyla to nějaká jako velká akce, bylo to spíš taková jako skupinka nebo takové spontánní*“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2024).

Společnost raných 90. let byla otevřena tomu, co bylo dříve nedostupné, včetně myšlenek blízkých charismatickému hnutí. Kučera z domažlického sboru vzpomíná na spontánní evangelizace takto: „*To byla taková doba, prostě. To se člověk jako nestyděl, nic, bylo to takový, prostě se šlo a dělalo se to. Nebylo to tak – bylo to takový jiný. No, to dneska by si mě na náměstí nedostala (smích) (...), ale v té době, zaprvý to bylo asi věkem, že jsme byli mladý, a za druhý to bylo tou dobou*“ (rozhovor, Jiří Kučera, 23. 1. 2024).

Ne všichni členi, kteří se účastnili evangelizací, vnímali vystupování na veřejnosti lehce a nenáročně. „*Nebylo to snadný, ne. Myslím, že jsem – že jsme se i teda jako navzájem hecovali. Ale nevím, jestli to bylo zrovna všechno úplně na místě, ale nelituju toho, no. Spíš to asi to obrácení bylo jako snazší v tom věku jako mladším, i když mě akorát ten věk pomalu odezníval a já jsem se obrátil asi v osmadvaceti*“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024).

Sbor se ale nesetkal pouze s pozitivním ohlasem. „*Jako považovali nás – myslím si, že jo jako – považovali nás svým způsobem některý za sektáře. (...) Ale bylo to jako otevřený jako mluvit o Bohu. Bylo to něco nového pro tu společnost*“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024).

První nepřímá zmínka v domažlické kronice o Křesťanském sboru se váže ke konkrétnímu datu 31. července 1992, kdy na domažlickém náměstí předváděla skupina devíti Švédů pantomimické ztvárnění poselství Nového zákona, tedy zvěst o oběti Ježíše Krista, a poselství o vykoupení, které přinesl na svět. Druhý den pak proběhla evangelizace, kterou organizovali křesťané z Nýrska. Podle kroniky měly obě akce několik desítek diváků (*Kronika města Domažlice (1989-1993), Evangelizace s. 49, 1993*). Člen domažlického sboru Kučera vzpomíná, že se spolu se Švédy učil pantomimu (rozhovor, Jiří Kučera, 23. 1. 2024). Kuneš také vzpomíná na vystoupení: „*A to vy vystoupení takhle vlastně pro ty lidi jakoby, v uvozovkách, takováhle evangelizace mě přišla trošku přijatelnější a taková*

přirozenější než takovýto klasický, že jsme prostě vystoupili jenom s mikrofonem. Protože oni vlastně vyprávěli nějaký příběh a vyprávěli to tancem a případně písničkama, hudbou. Takto to bylo dobrý, to bylo fakt moc pěkný a pamatuju si to“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024). Jeden křesťan z Nýrska, LŠ, si ve švédském misijním týmu našel i budoucí manželku.

Členové sboru se účastnili různých společných událostí. *„Vím, že jsme jezdili, jezdili na pastorálky⁴⁰ letní a tam mě třeba hodně oslovilo vyučování Dana Drápala a jeho služba. Jo, tak to bylo z těch českých no, pak jsme jezdili třeba ze začátku i na křesťanský konference⁴¹. Tam si teda určitě hodně vzpomínám, hodně mě oslovilo vyučování Dereka Prince“ (Rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024). Významný vliv na sbor měl kromě již zmíněného Dana Drápala a Dereka Prince i Dean Turner a John MacFarlane. Dean vyučoval v rámci biblické školy v Nýrsku a John vyučoval na biblické škole ve Schlossau a také kázal na Šumavských shromážděních⁴².*

Pro domažlický sbor je také důležitý rok 1994, kdy se Pavel Faul poprvé vydal na Ukrajinu. V rámci biblické školy ve Schlossau se Pavel setkal s lidmi, kteří jezdili na misií do oblasti Mukačeva v zakarpatské části Ukrajiny. *„My jsme tam vlastně s těma Němcema jezdili dva Češi do ledna 1996. Když jsme tam – protože tehdy Ukrajina byla dost divoká, byla tam mafie – zažili přepadení, takže vlastně nám chtěli ukrást auto, dodávku – jsme vždycky měli několik dávek, s kterýma jsme vozili i humanitární pomoc. A nedaleko Mukačeva v jedný vesnici nás teda přepadli nebo našeho šéfa a zbili ho tak, že skoro umřel. A díky Bohu teda jako přežil. A druhý den jsme ho teda vezli potom do Německa do nemocnice, což bylo dost daleko a do té doby vlastně to bylo jako zmatek a chaos“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2023). Po těchto událostech se Pavel Faul rozhodl, že na výjezdy bude jezdit ve vlastních skupinách. Důvodem byla také komunikace. Na počátku neměli žádné vlastní dopravní prostředky a na výjezdy jezdili autobusy. V průběhu času se misijní činnost vyvíjela a zprofesionalizovala. Výjezdy na Ukrajinu jsou pořádány až do současnosti. Od začátku válečného konfliktu v roce 2022 do března roku 2024 se Pavel vypravil na Ukrajinu zatím celkem pětkrát.*

⁴⁰ Pastorálky byly pořádány pro pastory KS a jejich rodiny, na které byli zváni různí řečníci. Dodnes se na nich schází pastoři sborů a misijních skupin.

⁴¹ Většinou se jednalo o velké bohoslužby.

⁴² Viz kapitola Biblické školy v Nýrsku a ve Schlossau.

Další zmínka o sboru se nachází v kronice až z roku 1999, kdy nás text informuje o živém betlému, který pořádal Křesťanský sbor. Živý betlém se konal 23. prosince. Mladí členové sboru zahráli klasický vánoční příběh a doprovázely jej zpěvem a hrou na kytaru. Během vystoupení také rozdávali ručně vyráběné svícný. Kronika se zmiňuje o velkém nadšení účinkujících, které bylo znát po celou dobu představení (*Kronika města Domažlice 1999, Živý betlém s. 121, 1999*) Člen sboru Kuneš vzpomíná na konání betlému: „*To si myslím, že taky je dobrý, je to takový přirozený, nenásilný, ty lidi to očekávají v ten den a je šance tam v tom příběhu zase lidem předat nějakou zvěst, to poselství, proč vlastně ty Vánoce se vůbec slaví, protože to nejsou jenom dárky, že? Tak to bylo taky dobrý, jo, toho jsme se účastnili*“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024).

Další aktivitou sboru, která proběhla jednorázově, byly tzv. Kurzy Alfa. V rámci těchto kurzů se jedinci setkávají u jídla, při kterém probíhá promluva a následně diskuze na nějaké téma o křesťanské víře. Většinou se jedná o základní otázky jako: Kdo je Ježíš? Jak získat víru? Proč a jak se modlit? V České republice se konají již 25 let⁴³. „*[T]y večere se sousedama, to se jmenovalo Kurzy Alfa, to je taková mezinárodní, jako když to řeknu hloupě, metodika, prostě jak se to dělá a jak na to. A je to takový taky docela fajn, že vlastně pozveš nějaký svý sousedy, který znáš a potkáváš, na večeri a povídáš si s nima*“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024). i když tato akce proběhla jen jednorázově, do dnešní doby se její principy ve sboru zachovali ve formě *Kurzu o křesťanství*, který lze v případě zájmu absolvovat v rámci setkávání s Pavlem Faulem.

Sbor se také účastnil akce *Nový život 2000*, což byla pouliční evangelizační akce. „*Dělali jsme to promítání filmu Ježíš, rozdávání těch kazet. (...) To se dávaly letáčky do toho a potom asi 20 nebo 30 kazet jsem rozdál*“ (rozhovor, Jiří Kučera, 23. 1. 2024).

Sbor v dalších letech měl okolo 20 až 30 členů. V průběhu času se sbor setkával s různými výzvami a změnami. „*A když jsme začínali, tak mě bylo 21 let, a to člověk ještě moc nepobral z toho života, takže jsme začínali samozřejmě nadšenecky, ale taky s různými chybama*“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2023). Mladí křesťané neměli předchozí generaci, která by je vedla k víře. Sbor se musel osvědčit v každodenním životě a různých událostech. „*Samozřejmě, postupně jsme se jako z toho mladického nadšení setkávali s reálným životem. Začali jsme se ženit, vdávat, za nějaký čas jsme měli děti*“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2023). Sborem prošlo mnoho lidí, „*některý přišli, odešli, někteří jako*

⁴³ <https://www.kurzyalfa.cz/o-alfе/>, navštíveno 27. 3. 2024

zůstali dlouhý čas, potom třeba odešli, spoustu jich zůstalo jako napořád. (...) Samozřejmě, jako je tady i spousta chyb jako nedokonalostí, někdy napětí ve vztazích, někdy třeba pokrytectví. Nicméně jak už jsem vděčněj za to, že ten sbor může nějak jako fungovat“ (rozhovor, kazatel Faul, 19. 11. 2023).

6.2 Křesťanské společenství Klatovy

6.2.1 První léta

Počátky Křesťanského společenství Klatovy sahají až do roku 1987, kdy přišel na faru Církve československé husitské mladý farář Pavel Hradský, který byl znovuzrozený⁴⁴. Přišel i se svou rodinou ze Žatce, kde byl farářem pět let. *„Když jsme se přestěhovali, tak poměrně brzy na to za mnou přišel jeden mladík s takovou praktickou prosbou. Chtěl adresu předchozího faráře. (...) A z té návštěvy vznikl poměrně takový zajímavý rozhovor o bibli a o křesťanství, adresu taky dostal, ale za pár dní přišel znovu ještě se svým kamarádem s tím, že jdou – to slyším jako do teď – služebně. Já jsem nevěděl, co tím úplně myslí, ale oni chtěli založit mládež. Já jsem se smál, protože tehdy byl ve sboru Církve československé husitské, ta sídlí na adrese Kapitána Nálepky v Klatovech, tak tam chodilo šest maximálně, když se to povedlo, osm většinou starších lidí, nebyl tam ani jeden mladý člověk. Oni ale řekli, že lidi přivedou a já se taky trochu poohlédnu, jestli bych někoho nenašel“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).*

Na první „mládež“ dorazilo asi patnáct mladých lidí. Dvěma „zakladatelům“ nešlo pouze o nějaké duchovní hledání, ale také o nějakou formu politického protestu vůči komunistickému režimu. Pavel Hradský tuto skupinku lidí popisuje jako takovou zvláštní skupinu. *„Neumím to úplně zařadit, ale řekl bych, že měli blízko k Hippies takovým tím životním stylem“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).* Skupinka se začala scházet na mládežích pravidelně každý týden. *„A dělali jsme to vlastně jako od začátku striktně, ten program byl duchovní, ne politický. No, protože jsem měl takový obavy, že by se to rozhádalo. Takže jsme mluvili o bibli, přemýšleli jsme, postupem času se i modlili“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).* Někteří lidé ze skupinky odcházeli, někteří přicházeli a skupinka rostla. Přicházeli také lidé z katolické církve, *„ale ten tehdejší pan farář katolicej to viděl hodně nerad, tak jim to zadrž, že chodit jako nemohli, nebo nesměli. Ale drtivá většina těch mladých lidí neměla s církví vůbec nic společného, což myslím, se*

⁴⁴ Tedy měl osobní víru v Boha a prožil osobní zkušenost s Bohem.

ukázalo jako dobrá věc potom to zpětně, že vypadly některé problémy, které by mohly vyvstat, kdyby to byli lidé odjinud“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).

Nezávisle na skupince, která vznikla na faře, vznikla ještě jedna skupinka, která se scházela v domácnosti jedné ženy, která chodila na bohoslužby do husitské církve. Tato skupinka vznikla krátce poté, která byla na faře. *„Tahle ta domácí byla trošku jiná. (...) Netroufnu si říct, že to byla skupinka jako intelektuálů, ale byly už o chloupeček asi jo jako starší a byla to furt taky mládež“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).*

Pavel Hradský se následně rozhodl obě skupinky spojit, i když nevěděl, jestli to nepřinese nějaké problémy. *„A ten rozdíl byl už v tom, že ti původní většinou ti starší lidé chodili do sboru většinou celý život a pro ty mladé tam bylo všechno nové. Když – já jsem je začal zvat, teda jako na ty bohoslužby, musím říct, (...) a v neděli postupně opatrně začali chodit na bohoslužby. A když mě třeba prvně viděli v obleku, tak se mě ptali, jestli jsem v KSČ. To byla úplně jiná jako mentalita. Oni to znali – prostě ty soudruzi, že jo, ty chodily v oblekách a ty normální hipíci teda jako v oblekách moc nechodili, že jo. Talár jsem nosil tehdy, tak to pro ně bylo taky jako něco úplně nepochopitelný a nechápali ani liturgii, která byla poměrně taková košatá ta husitská – byla pro ně úplně cizí, ale začal běh na dlouhou trať. A byl docela obtížný, ale zároveň to bylo jak pro mě, tak i pro ten stávající sbor obohacující“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).*

Následně se s příchodem mladých lidí začaly měnit i samotné bohoslužby. Vznikla chválící skupinka a vznikla sbírka na koupi kytary. Mladí lidé se začali na bohoslužbách modlit, což byli zvyklí dělat ze skupinek. Mladí lidé se snažili pomáhat starším lidem. Marek Prosner⁴⁵ vzpomíná na první roky na husitské faře: *„No a z těch prvních lidí vlastně tam začalo takový větší probuzení právě v tom září osmdesát osm – když se vrátím zpátky. Vlastně uvěřil LN ze Železný Rudy, respektive ze Špičáku a BN. Tak to byl takový, jako si pamatuju poměrně významný zlom, kdy vlastně tady ty dva lidi, a ještě další kolem nich, uvěřili, včetně mě a začalo takový probuzení, vlastně se to začalo nabalovat. To bylo září osmdesát osm a jaro osmdesát devět, tak vlastně přicházeli lidi s tím, že jsme se dostali do hledáčku StB, jsme to nějak úplně neřešili tenkrát. A StB nás jako nikam – mě teda – nikam nevolalo. Ví, že někoho, jo snad – ale já jsem nikde jako nebyl na žádným výsledku, ale*

⁴⁵ Marek Prosner momentálně zastává funkci Seniora CKS.

v zaměstnání si mě pozvali a vyhrožovali mi, že do kostela se nechodí“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

Husitská fara se stala centrem duchovního života v Klatovech. „Myslím, že hrála roli taková provázanost a otevřenost, že ti lidé od nás taky – jak to mám říct – přicházeli i od jinud a měli zkušenost z jiných sborů, a to všechno jako způsobilo, že ten – nemůžu říct zatím husitskej sbor – ale že tyhle skupiny byly takový laděný, spíš charismatickým směrem, že byly otevřené nejenom pro Krista, ale i pro to dílo Ducha svatého“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).

Husitský sbor přečkal pokojně revoluci. „To už v neděli přicházelo kolem 50 lidí ve sboru a forma liturgie se měnila stejně jako projevy zbožnosti, zapojení lidí do bohoslužby, to už jsem říkal. A i mnozí z těch nových lidí by byli rádi, kdyby se jako mohli osamostatnit. Takže já rok nebo dva jsem to tak tam táhnul, že jsem byl jedinej, kterej chtěl v tý církvi zůstat. Církev nás nechtěla, sbor chtěl pryč a já jsem pořád vnímal od Pána Boha, že tam máme bejt tak dlouho, jak to jenom půjde“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).

Důvodem toho, že se chtěl sbor osamostatnit od husitské církve, bylo například rozdílné vnímání některých klíčových aspektů liturgie a pravidel. „Ten důvod byl, že jsme nemohli naplňovat to, co vlastně ta husitská církev by chtěla, jako třeba například křtění nemluvnat jo, že prostě nemohli křtít nemluvnata – že jsme rozuměli z Písma, že pokřtěný má bejt ten, kdo uvěří a vědomě se rozhodne“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024). Nakonec bylo těmto lidem doporučeno, aby z husitské církve odešli a oni tu výzvu přijali. Rozchod proběhl mezi oběma stranami v dobrém v roce 1991.

Sbor se následně ocitl bez zázemí, bez prostor ke společnému scházení, ale to nejdůležitější, tedy lidé, zůstali. „Do teďka si pamatuju takovou traumatickou zkušenost. První bohoslužby mimo husitskou církev byly – já nevím kde – v nějaký hospodě to bylo, a muselo se projít takovým zakouřeným barem do zadní místnosti a tam jsme měli bohoslužby první. Nevím, o čem byly, ale pamatuju si tu hroznou jako přístupovou cestu. Později jsme pak získali jako – přesto jsme se museli trošku stěhovat – ale mnohem lepší možnosti a prostory ke scházení. Ale po těch prvních bohoslužbách jsme říkali: ‚To jsme dopadli‘“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024). Sbor v následujících letech získal pronájem prostorů v bývalé školce v areálu Škodovka. Dále se bohoslužby konaly ve Střední zdravotnické škole a poté v domě č. 1 na Vídeňské ulici.

6.2.2 Založení sboru a vstup do Křesťanských společenství

„[J]á jsem nechtěl nic jako zakládat, protože jsem říkal, uvidíme, dáme si rok, jestli to přežijem, tuhleto dramatickou jako změnu poměrně. A když ten sbor přežil, a dokonce to trošku zase vyrostl, tak jsme se rozhodli připojit ke Křesťanským společenstvím“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024). S lidmi z CKS měl sbor již nějaké kontakty. Lidé ze sboru na Maninách přijížděli do Klatov a konaly se společné bohoslužby a různá modlitební setkání. Ve sboru se scházelo okolo 40 lidí. Společnost byla stále otevřena pro evangelium a do sboru přicházeli nový lidé. Připojení sboru do CKS proběhlo v lednu roku 1993 a pastorem byl ustanoven Pavel Hradský. CKS v té době fungovalo jako občanské sdružení, neboť církevní zákon neumožňoval založení církve, pokud neměla 10 000 členů.

6.2.3 První roky

Významnou osobností, která ovlivnila vývoj klatovského sboru byl Dean Turner. Dean přijel do Čech v roce 1991 se svou rodinou ze Spojených států jako misionář *International Missions Network*. V roce 1994 se přesunul do Estonska. „A působil v Klatovech ve sboru, kde vedl biblické hodiny⁴⁶. To znamená jako základy křesťanské víry. A to bylo velice kvalitní a dobré vyučování. A později vyučoval na biblický škole v Nýrsku. (...) Ano, byly to úplně základy víry jako je odpuštění hříchů, spasení, vyslyšení modliteb, dary Ducha svatého, osoba Ducha svatého, zřízení sboru, to znamená jako jaké jsou základní prvky fungování křesťanských sborů. (...) To bylo i jeho obdarování, že vyučoval tady v té oblasti a byl v tom velice srozumitelný. A zároveň tady vlastně učil na školách – na středních školách učil angličtinu, to bych řekl, že bylo takový jeho civilní zaměstnání“ (rozhovor, pastor Fialka, 17. 11. 2023).

Dalším významným řečníkem, který ovlivnil nejen klatovský sbor, byl česky mluvící Angličan John Macfarlane. „[D]o Čech přišel ještě za komunismu. Jako mladý student se v 60. letech přihlásil na vysokou školu do Prahy na základě Božího povolání, kdy uslyšel – dokonce říkal, že uslyšel akustický Boží hlas – kdy mu Bůh řekl, aby šel na misii do Český republiky – nebo Československa tehdy ještě. Takže on přijel do Prahy a studoval tady nějakou vysokou školu a zároveň misijně působil“ (rozhovor, pastor Fialka, 17. 11. 2023). Macfarlane významně ovlivňoval českou církev a následně se mu dostalo nemilé

⁴⁶ S pomocí tlumočnicků.

pozornosti režimu a následně byl vyhoštěn. Po Sametové revoluci se ale vrátil a následně se přes něj konaly biblické školy⁴⁷.

V rámci sborů na Šumavě a okolí vznikly v roce 1991 pravidelné společné bohoslužby, tzv. Celošumavská shromáždění⁴⁸. Shromáždění se konala jednou za měsíc. Jeden z řečníků, který na shromáždění dojížděl byl také John Macfarlane. Postupem času vznikly také tzv. Šumavská pastorálka, při které se pastoři šumavských sborů scházeli na úterní snídani. Cílem těchto setkávání bylo hledat „*co Hospodin pro tu Šumavu chce*“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

Pavel Hradský vzpomíná na některé z jeho pohledu negativní vlivy, které na klatovský sbor působily. Dle jeho názoru Haginovo učení o prosperitě ze hnutí Víry⁴⁹ nebylo „zcela biblické“. Spolu s různými křesťanskými proudy přicházely i jiné vlivy. „*Tady v Klatovech třeba k mému údivu probíhal seminář o transcendentální meditaci, což je jako vyloženě okultní a temná záležitost. A na to přišlo spousta lidí, jo. A vlastně se roztrhl pytel s různými jako kartáčkami a věštbama, protože to tady nebylo*“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

Významnou činností pro klatovský sbor již od dob na husitské faře byly evangelizace. „*Jo a myslím si, že tady ta situace byla stejná, že vlastně najednou se začalo kázat veřejně evangelium. Do té doby se kázalo evangelium – celou dobu zakáže evangelium, to se nedá zastavit, a naopak jakoby čím víc je protiventství, tak tím více se káže evangelium, a tím ta víra těch lidí, který uvěří, je opravdovější. Ale myslím si, že ty devadesátá léta zkraje, že právě jak bylo otevřeno a najednou to lidi mohli slyšet, že to bylo čerstvý pro ně a zajímavý a hledali jakoby nějaký duchovní prožitek duchovních věcí*“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

Evangelizace se konaly na veřejném prostranství, kdy hrála kapela chvály a duchovní písně, bylo kázané Slovo a různá svědectví. Další evangelizace se konaly na středních školách. „*Na školách byly veliký evangelizace. Třeba na ekonomce. Ředitelka dala volno všem žákům a na dvoře byl americký tým, kterej přijel, a měli tam křesťanský program pro ty*

⁴⁷ Viz kapitola Biblické školy v Nýrsku a ve Schlossau.

⁴⁸ O Celošumavských shromážděních se zmiňuje i Kronika města Klatov z roku 1996 (*Kronika města Klatov 1996, Křesťanské společenství s. 30, 1996*).

⁴⁹ Viz kapitola Druhá vlna – charismatické hnutí.

studenty a přišla celá škola. Tehdy potom z toho přišli, myslím, že tam bylo okolo deseti lidí, kteří přišli do sboru“ (rozhovor, pastor Fialka, 17. 11. 2023).

Dále se konala evangelizační a uzdravovací shromáždění. „Byly evangelizace třeba v letním kině. Byly tam několikadenní evangelizační akce spojený s tím, že tam hráli nějaký křesťanský hudebníci a zároveň tam bylo kázány Slovo a plus modlitby za uzdravení. A vím, že to letní kino bylo tehdy velmi narvaný. Bylo plný. To byl rok tak devadesát jedna“ (rozhovor, pastor Fialka, 17. 11. 2023).

V roce 1999 proběhla evangelizace Impressionante, „kdy přijelo několik pastorů z Jižní Ameriky. Byl to po celý republice. Přijelo několik desítek pastorů z jižní Ameriky a kazatelů, který – s nimi byly kampaně v různých městech. Takže to byla taková doba ty devadesátá léta, to byla doba takových velkých akcí“ (rozhovor, pastor Fialka, 17. 11. 2023). Sbor se také účastnil na konání akce Nový život 2000, která spočívala v promítání filmu Ježíš. Následně mohli členové sboru, kteří se účastnili, roznášet kazety s filmem lidem, kteří o ně projevíli zájem.

Nejvíce nových věřících přicházelo do sboru do roku 1995, pak nastala stagnace. „No ale pak si myslím, že jako nastoupil, nastoupil ten materialismus – respektive, že jo, kapitalismus stojí na tom, že lidi chtějí tvořit, vyvíjet, vydělat si, užít toho života – a vlastně si lidi začali soustředit na jiný věci. Možná i jako církve jsme třeba neudělali všechno správně, ale to bych jako si nedokázal říct co – určitě jako byly věci, který se nám nepovedli. (...) Takže myslím si, že to jako je spíš to prostředí, že vychladla ta touha lidí po změně života, protože najednou se měli dobře. A proto si myslím, že to tak jako ustalo, že tolik lidí nepřicházelo jako na začátku těch devadesátek“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

6.3 Biblické školy v Nýrsku a ve Schlossau

Biblická škola v Nýrsku byla založena Američanem Bayernem Phillipsem v roce 1990. Ve spolupráci s Karlem Velkoborským a Deanem Turnerem. „V Nýrsku sehnal vlastně budovu. (...) A tak tam jako že udělá školou biblickou. To bylo prostě to bylo takovýho nadšení a všechno šlo a nic nebylo nemožného a všechno – až se někdy neuvažovalo jako prakticky“ (rozhovor, Jiří Kučera, 23. 1. 2024).

Výuka probíhala ve formě denního studia. „Byla to taková škola jako spíše praktické služby. Nebyla to nějaká teologická škola. Ale spíš se jednalo o to, aby ty lidi se vyučili

v základech křesťanského života, zvěstování evangelia. Takovým jako praktickým životě víry“ (rozhovor, pastor Fialka, 17. 11. 2023).

V rámci výuky se žáci učili nové věci, které nebyly českým církvím známé do té doby dobře známé, kvůli předchozí izolaci minulého režimu. *„Zejména to byla oblast právě darů Ducha svatého. (...) No těch oblastí bylo určitě víc. A třeba i oblast financí, jak nakládat s financemi v Božím pohledu, se sborovým zřízením – to byla forma skupinek, to znamená, že se lidi nescházeli jen na bohoslužbách, scházeli se i uprostřed týdne na menších setkáních. A tak dál. Určitě v tom byly důrazy nebo – v tom vyučování byly věci, který tady nebyly do té doby – ne, že by nebyly vůbec známý, to ne – ale on pomáhal vlastně přinést to porozumění ještě víc“ (rozhovor, pastor Fialka, 17. 11. 2023).*

Jedním z učitelů, kteří na škole byl také Dean Turner. *„Pak vím, že jsme tam jezdili na vyučování takovýho opravdu požehnanýho učitele. Ten se jmenoval Dean a jako opravdu uměl předávat to Slovo. Takže to bylo taky velký plus pro nás díky tý škole biblický“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024).*

Nýrsko se stalo centrem, kde se setkávali mladí křesťané ze západních Čech. *„Pak se tam pak vím, že jsme tam slavili i nějakýho silvestra. A bylo to taky takový jedno z center, kde se kde jsme se ty mladý tady z toho jihozápadního Česká setkávali. No a bylo to, bylo to moc fajn. (...) Jo no a my jsme tam pak dokonce teda o rok později, po tom obrácení – nebo o necelej rok – měli svatbu na biblický [škole]. Oni měli tehdy pronajatej nějaký ten takovou tu vilu tam na okraji Nýrska, takže tam byly i k tomu prostory“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024).* Na škole se scházelo okolo 20 mladých lidí.

V rámci biblické školy se také konal přibližně v roce 1994 misijní výjezd do Rumunska do oblasti Banátu. Na výjezd jelo několik žáků spolu s Deanem Turnerem. Člen domažlického sboru Kučera vzpomíná, že nakonec obyvatele neevangelizovali a spíš s lidmi trávili čas (rozhovor, Jiří Kučera, 23. 1. 2024).

Biblická škola v Nýrsku ale neměla dlouhé trvání a skončila přibližně v roce 1994. *„Byl to prostě pokus, ale to vedení, ten Bayern byl spíš takovej vizionář a neměl jako dostatečnou podporu, neměl prostě – prostě měl nějakou jako vizi a furt přeskakoval sem a tam a furt to jako měnil a vařil potom z vody, ne z Ducha svatýho, ale prostě z vody. (...) Někteří z nás jsme se vrátili a někteří z nás byli potom zranění, protože tam byly jako napjatý vztahy v tý Nýrské škole“ (rozhovor, Karel Kuneš, 28. 1. 2024).*

Bayern se po skončení biblické školy odstěhoval do jedné vesnice u Plzně a následně odešel i z Čech. „Vím, že je po letech ten Bayern Phillips přijel a omluvil se svým studentům. Omlouval se jim do očí za to, že to dělal špatně. Což mu budiž jako ke cti určitě“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

Další škola pro mladé křesťany, byla biblická škola ve Schlossau, které se nachází u Regenu v Bavorsku. „Co si myslím, že bylo významnější byla biblická škola ve Schlossau, která vlastně první rok té školy byl v roce devadesát. To pomáhal organizovat John MacFarlane a ve spolupráci s manželi Schnurbeinovými a se sborem v Regenu, tenkrát začínal sbor v Regenu, to ještě nebyl v Deggenedorfu. CCO – Christus Centrum Ostbayern. Oni se scházeli v Regenu. A vlastně rozjeli biblickou školu, na kterou pozvali Čechy, Ukrajince, Slováky, Němce. A bylo to vlastně u těch Schnurbeinů, oni dali k dispozici svoje středisko rekreační, který normálně měli ke komerčnímu použití, tak oni ho dali k dispozici na celý listopad a střídali se tam vyučující⁵⁰, že každý vlastně týden byl někdo jiný, a střídali se tam i lidi, že tam jako málokdo byl celý měsíc“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

Jedním z řečníků byl John MacFarlane. „On potom jezdil do Klatov, sloužil při šumavských shromážděních. (...) A byl takovým skoro bych řekl jako apoštolem tý Šumavy. To byl člověk, původně Angličan, kterež žil nějakou dobu za komunistů na Slovensku, tam vyhnali. Myslím, že byl taky v Čechách taky – ne dlouho (...) a takže se otevřela ta možnost, tak on pravidelně přijížděl“ (rozhovor, Pavel Hradský, 8. 2. 2024).

Jeden z narátorů na školu vzpomínal následovně: „[M]yslím si, že to splnilo svůj účel a že to bylo moc dobrý. Myslím, že bylo klíčový, že tam bylo zřejmý, že se pojí Boží Slovo s Boží mocí. Že vlastně tam jsme poprvé, myslím, tak jako velmi jasně viděli třeba když vychází démoni z lidí, když se někdo modlí vyháni demony a démoni s velkým křikem vycházejí jako ve velkém měřítku. To to bylo, jako to se dělo, že vlastně byli jako oboje, že byla Boží Slovo a Boží moc“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

Biblická škola ve Schlossau se konala několik let za sebou. První se konala v roce 1990 a poslední okolo roku 1995. „A to si myslím, že jakože bylo, že bylo výborný vyučování. Myslím, že to posouvalo tu církev. Jezdili tam lidi z celý republiky, do dneška se setkávám

⁵⁰ Vyučování byla tlumočena do více jazyků. V případě, že kázání bylo v angličtině, bylo tlumočeno do němčiny a češtiny.

s lidma, který mě to připomínaj, že tam byli, tam jezdili. Jo a takže to ta to si myslím, že bylo dost důležitý“ (rozhovor, senior CKS Prosner, 7. 2. 2024).

6.4 Shrnutí výzkumné práce

Tato dvě společenství vznikala na počátku devadesátých let. Tehdejší doba byla příznivě nakloněná rozvoji nových náboženských hnutí, neboť lidé hledali jakési duchovní naplnění po letech komunistické vlády. Křesťanský sbor Domažlice byl založen roku 1992 Pavlem Faullem, který začínal vést sbor bez teologického vzdělání jako laik. Sbor byl založen na návrh křesťanů z Klatovska, se kterými Pavel udržoval kontakt. Již z počátku byl domažlický sbor provázán se křesťany z Klatov, Nýrska a Železné Rudy. Mezi těmito křesťany převládala charismatická orientace, kterou inspiroval svým působením Dan Drápal, který stál za vznikem Křesťanského společenství na Maninách, jako jednoho z nejvýznamnějších center charismatických kruhů v Čechách. Kromě vlivu ostatních křesťanů se sbor inspiroval také knihami Dereka Prince, kterého také lze řadit k charismatickému proudu. Sbor byl také ovlivněn, byť ne tak výrazně jako společenství v Klatovech, působením amerických misionářů a evangelizátorů působících v biblických školách v Nýrsku a ve Schlossau a konkrétními řečníky, kteří v rámci nich vyučovali jako byl Dean Turner či John Macfarlane.

V případě Křesťanského společenství Klatovy vzniklo nové společenství odpojením se od tradiční církve Československé husitské. Společenství vzniklo tedy již s hojným počtem členů, na rozdíl od sboru v Domažlicích, který měl při založení tři členy. Budoucí Křesťanské společenství se odpojilo spolu s vysvěceným knězem Pavlem Hradským. Již před odpojením mělo společenství kontakty s charismaticky laděnými křesťany z Manin, které později vedlo i ke připojení společenství ke Křesťanským společenstvím. Na vývoj společenství měl také vliv Dean Turner, který působil jak v klatovském sboru, tak na biblické škole v Nýrsku, a John MacFarlane, který působil v Československu již v 70. letech a následně po roce 1989 mimo jiné učil na biblické škole ve Schlossau a také kázal na Celošumavských shromážděních. Jeden z dalších vlivů, se kterým se společenství muselo potýkat, byly také myšlenky tzv. hnutí Víry.

Tato dvě společenství vznikala a následně se formovala pod vlivem charismatického proudu křesťanského učení. Významní byli pro tento proces jak zmiňovaní řečníci a misionáři, tak různá literatura a další hnutí. Sbory přišly do kontaktu s Pastýřským hnutím a hnutím Víry. Charismatický proud se začal v Československu významně projevovat již

v roce 1979, kdy se společenství na Maninách začalo pod vlivem Dana Drápal a orientovat charismatickým směrem. Maninské společenství bylo také pod vlivem myšlenek Wolfharda Margiese, který byl žákem Kenneta Hagina, reprezentanta hnutí Víry. Od hnutí Víry můžeme sledovat tok myšlenek přes Torontské požehnání a Viniční hnutí, které se obě řadí do třetí vlny v 80. letech. Následně do druhé vlny v 50. až 60. letech minulého století, která je charakteristická charismatickým proudem spolu s Dennisem Bennetem, a to včetně Pastýřského hnutí Dereka Prince a dalších. Charismatické hnutí navazovalo na první vlnu Letničního hnutí, kdy se tyto myšlenky dostávají do Evropy přes Tomase B. Barratta, který byl v kontaktu s věřícími z Asuza Street, kde na počátku 20. století začalo probuzení ve spojitosti s osobností Charlesem F. Parhamem a Williamem J. Seymourem.

Jak již v zaznělo v kapitole věnující se charakteristikám obou společenství, obě společenství mají společnou podobu průběhu bohoslužeb, která se skládá z chval, kázání a případně Večeře Páně. Pro obě společenství je důležité zapojování členů do chodu společenství. To bylo významně ovlivněno účastí na biblických školách v Nýrsku a ve Schlossau, kde vyučovali osobnosti jako Dean Turner a John MacFarlane. Významný vliv na vývoj vnímání Ducha svatého měli na obě společenství Dan Drápal a literatura od Dereka Prince. Z rozhovoru vyšlo, že Křesťanský sbor Domažlice si v průběhu času začal uvědomovat také důležitost vyvažování silných emocí studiem bible.

7 Závěr

Tato práce pomáhá lépe pochopit vznik charismatických náboženských hnutí, která postupem 20. století pronikala do České republiky a nejvýznamněji se projevila v popřevratové době duchovního vření ve společnosti. Charismatické proudy se prosadily jak cestou odštěpení od klasických křesťanských proudů, jako v případě Křesťanského společenství Klatovy, tak cestou úplného založení zdola, jako Křesťanský sbor Domažlice. Zakladatelskými osobnostmi těchto společenství mohli být jak vysvěcení kněží, kteří procházeli názorovým vývojem pod působením zejména amerických misionářů a kazatelů, jako byl Dan Drápal, Dean Turner či John Macfarlane, tak i laici, kteří mohli s křesťanskou vírou přijít do styku téměř omylem, jako v případě hudebního festivalu Porta, který měl i svou křesťanskou stage, která nemusela být jen o hudbě, ale také o šíření víry. Aktérské příběhy o zakládání sborů a různých způsobech hledání cest, kterými mohou nová společenství vzniknout a fungovat nám odhalují i různost akcentů, jež jednotlivý společenstvím udávají osobnosti jejich představitelů i dobový kontext střetávání s dalšími obdobnými hnutími.

V historickém úvodu je vznik těchto společenství zasazen do širokého globálního kontextu vzniku a rozvoje pentekostálních hnutí v USA, Latinské Americe s dosahem i na jiné kontinenty. Pro pochopení jeho vývoje zde uvažujeme o třech vlnách. V první vlně pentekostální (či letniční) hnutí vzniká na Asuza Street v Kalifornii na počátku 20. století a jeho myšlenky se šíří dále do Evropy. Ve druhé vlně v 60. letech se rozvíjejí katolická charismatická hnutí jako pastýřské hnutí a hnutí Víry. V poslední třetí vlně se pak rozvíjí tzv. neocharismatické hnutí. Letniční a charismatické hnutí na území České republiky je výrazně předznamenáno recepcí literatury Williama M. Barnhama a Dereka Prince a poté praktickým působením Dana Drápala a jeho křesťanského společenství na Maninách.

Pro pochopení recepce těchto zahraničních vlivů je důležité představit i situaci, v níž se mohla rozvíjet religiozita v poválečném a později popřevratovém Československu. Církev ve druhé polovině 20. století byla pod vlivem marxismu silně marginalizována. Během 50. a 60. let byla proti nim uplatňována řada „opatření“ a restrikcí, které se na omezené období uvolnily v době tzv. Pražského jara. Následně byly ale znovu zpřísněny s příchodem normalizace. Pronikání různých vlivů (např. díky skrze pašované duchovní literatuře) bylo postupné a odrážela se různě na jednotlivých křesťanských proudech. Největší pozornost je zde věnována 90. létům, kdy se po Sametové revoluci objevuje

mnoho různých náboženských proudů a zvyšuje se zájem o křesťanství, který následně upadá ve druhé polovině 90. let.

Práce se věnuje charismatickým společenstvím v Západních Čechách na úrovni menších měst, kterým není věnována pozornost jako společenstvím ve větších městech. Kořeny obou zkoumaných křesťanských společenství sahají do 90. let a vznikaly výrazně pod vlivem působení zahraničních evangelizátorů, kteří působili jak na české straně na Šumavě, tak v sousedním Bavorsku. Pod jejich vlivem se zformovaly dvě společenství, obě motivovaná spíše zdola a ustavily a institucionalizovaly zde náboženskou praxi podobnou americkým pentekostálním hnutím. V praktické části práce je dán prostor narativům, postihujícím právě první roky vzniku společenství, tak aktérskému zakoušení právě období 90. let, období hledání cest.

8 Seznam použité literatury a pramenů

- Abrams, Lynn. 2010. *Oral History Theory*. London: Routledge.
- Anderson, Allan. 2008. „The Pentecostal and Charismatic movements“. S. 89–106 in *The Cambridge History of Christianity: Volume 9. World Christianities c. 1914-c.2000*, editoval H. McLeod. Cambridge University Press.
- Anderson, Allan. 2010. „Varieties, Taxonomies and Definitions“. S. 13–29 in *Studying Global Pentecostalism: Theories and Methods*, editoval A. Anderson, M. Bergund, C. Van der Laan, a A. F. Droogers. University of California Press.
- Festival Porta*. 2024. „Soutěžní řád“. Získáno 26. březen 2024 (<https://www.porta-festival.cz/pro-soutezici/soutezni-rad>).
- Kronika města Domažlice 1989-1993*. 1993. „Evangelizace“. S. 49. Získáno 23. března 2024 (https://www.portafontium.eu/iipimage/30160463/soap-do_01556_mesto-domazlice-1989-1993_3270?x=-35&y=80&w=1905&h=704).
- Kronika města Domažlice 1999*. 1999. „Živý betlém“. S. 121. Získáno 23. březen 2024 (<https://www.domazlice.eu/o-domazlicich/kronika-mesta/?page=all>).
- Kronika města Klatov 1996*. 1996. „Křesťanské společenství“. S. 30. Získáno 23. březen 2024 (<https://www.portafontium.eu/chronicle/soap-kt/01700-mesto-klatovy-1996>).
- Křesťanský sbor Domažlice, z.s. b.r.-a*. „Čemu věříme?“. Získáno 22. březen 2024 (<https://ksdoma.estranky.cz/clanky/cemu-verime-.html>).
- Křesťanský sbor Domažlice, z.s. b.r.-b*. „Záměr sboru“. Získáno 22. březen 2024 (<https://ksdoma.estranky.cz/clanky/zamer-sboru.html>).
- KS Klatovy*. 2019a. „Čemu věříme?“. Získáno 23. březen 2024 (<https://www.ksklatovy.cz/pages/cemu-verime>).
- KS Klatovy*. 2019b. „O nás“. Získáno 23. březen 2024 (<https://www.ksklatovy.cz/pages/o-nas>).
- Kurzy Alfa*. 2024. „O Alfě“. Získáno 27. březen 2024 (<https://www.kurzyalfa.cz/o-alf/>).
- Cuhra, Jaroslav. 2001. „KSČ, stát a římskokatolická církev (1948-1989)“. *Soudobé dějiny* 8(2–3):267–93.
- Davie, Grace. 2009. *Výjimečný případ Evropa: podoby víry v dnešním světě*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Filipi, Pavel. 2012. *Křesťanstvo*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Franc, Aleš. 1997. „Stručný přehled historie letničního a charismatického hnutí“. *Biblická apologetika*. Získáno 2. leden 2024 (<https://www.apologet.cz/?q=articles/id/53-strucny-prehled-historie-letnicniho-a-charismatickeho-hnuti>).

- Hamplová, Dana. 2001. „Institucionalizované a neinstitucionalizované náboženství v českém poválečném vývoji“. *Soudobé dějiny* 8(2–3):294–311.
- Hamplová, Dana. 2013. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum.
- Horyna, Břetislav. 2001. „The Study of Religion During the Cold War: An Eastern View“. S. 89–95 in *The Academic Study of Religion During the Cold War. East and West*, editoval I. Doležalová, M. Luther H., a D. Papoušek. Toronto: Peter Lang.
- Kadlecová, Erika. 1986. „Nejistoty života a jistota víry“. *Svědectví* 78(20):352–60.
- Lužný, Dušan. 1998. „Náboženská situace v České republice po roce 1989“. *Religio, Revue pro religionistiku* 6(2):213–25.
- Michaels, J. R. 2002. „Gifts of the Spirit“ editoval S. M. Burgess a E. M. Van Der Mass. *The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*.
- Nešpor, Zdeněk R. 2007. „Empirické výzkumy (současného) náboženství v letech 1946–1989: Prolegomena k vývoji české sociologie náboženství v období marxistické dominance“. *Soudobé dějiny: Religiozita v komunistickém Československu* 14(2–3):399–438.
- Nešpor, Zdeněk R. 2010. *Příliš slábi ve víře: česká ne/religiozita v evropském kontextu*. Praha: Kalich.
- Nešpor, Zdeněk R. 2019. „Tradice a konstrukce tradice české reformace v novodobých protestantských církvích“. *Národopisná revue* 2019(2):115–23.
- Nešpor, Zdeněk R. 2020. *Česká a slovenská religiozita po rozpadu společného státu*. Praha: Karolinum.
- Nešpor, Zdeněk R., a Zdeněk Vojtíšek. 2022. „Apoštolská církev“ editoval Z. R. Nešpor. *Religionistická encyklopedie*. Získáno 7. leden 2023 (<https://rb.gy/rg6akw>).
- Paleček, Antonín, a Roman Vido. 2014. „Religious Affiliation in the Czech Republic from the Perspective of Inter- and Intragenerational Transmission“. *Naše společnost* 2(12):24. doi: 10.13060/1214438X.2014.2.12.124.
- Pokorný, Pavel. 2021. „Glosolálie“ editoval Z. R. Nešpor. *Religionistická encyklopedie*. Získáno 29. prosinec 2023 ([https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/glosol%C3%A1lie_\(JKI-K\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/glosol%C3%A1lie_(JKI-K))).
- Ransdorf, Miroslav. 2017. „Ateismus vědecký“ editoval Z. R. Nešpor. *Sociologická encyklopedie*. Získáno 14. listopad 2023 (https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ateismus_v%C4%9Bdeck%C3%BD).
- Remeš, Prokop. 1999. „Hnutí obnovy v Duchu svatém: Historie a současnost pentekostálního hnutí“. *DINGIR* 2(3):14–19.

- Robbins, Joel. 2004. „The Globalization of Pentecostal and Charismatic Christianity“. *Annual Review of Anthropology* 33:117–43.
- Sokol, Jan. 2021. „Vyznání víry (Pokus o výklad)“. *Lidé města* 23(1):25–32. doi: 10.14712/12128112.2426.
- Spittler, Russel P. 2002. „Spirituality, Pentecostal and Charismatic“ editoval S. M. Burgess a E. M. Van Der Mass. *The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*.
- Šiklová, Jiřina. 1986. „Mládež v ČSSR a náboženství“. *Svědectví* 79(20):513–20.
- Štampach, Ivo. 1999. „Náboženské spektrum České republiky“. S. 53–72 in *Náboženství v době společenských změn*, editoval J. Hanuš. Brno: Masarykova univerzita.
- Toušek, Laco. 2012. „Vybrané aspekty metodologie aplikované antropologie“. S. 25–108 in *Vybrané kapitoly z aplikované sociální antropologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- Václavík, David. 1999. „Touha být v Bohu: Entusiasmus patří k náboženskému životu“. *DINGIR* 2(3):2–3.
- Václavík, David. 2007. „Český ateismus ve dvacátém století. K vývoji a institucionalizaci v letech 1948-1989“. *Soudobé dějiny: Religiozita v komunistickém Československu* 14(2–3):471–87.
- Václavík, David. 2010. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada.
- Vaněk, Miroslav, Pavel Mücke, a Hana Pelikánová. 2007. *Naslouchat hlasům paměti: Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.
- Vojtíšek, Zdeněk. 1999. „Charismatické hnutí u nás: Enfant terrible mezi českými církvemi“. *DINGIR* 2(3):24–25.
- Základní dokument CKS*. 2012. Získáno 23. březen 2024 (https://www.ksklatovy.cz/zakladni_dokumnet_cks.pdf).

9 Resumé

This work unravels the rise of charismatic religious movements in the Czech Republic during the 20th century, especially in the post-revolution era. These movements emerged a) through splits from traditional Christian groups (e.g. Klatovy Christian Congregation) or b) as new grassroots formations (e.g. Domažlice Christian Congregation). Key figures in this development included both ordained priests influenced by foreign missionaries like Dean Turner, and John Macfarlane, and also local charismatic priests such as Dan Drápal. The founding authorities were either educated, official priests, or laypersons engaged with Christianity through unconventional means, such as the Christian stage at the Porta music festival, which combined music with faith dissemination.

The historical backdrop of these communities traces their genesis to broader global Pentecostal and charismatic movements, starting with the early 20th-century Pentecostalism at Asuza Street in California, followed by the spread of charismatic ideas to Europe. The narrative identifies three significant waves of charismatic influence: the initial Pentecostal movement, the 1960s rise of Catholic charismatic movements, and the later development of neo-charismatic movements. The Czech Republic's engagement with these movements was catalysed by figures like William M. Barnham and Derek Prince, whose literature, along with the efforts of local leaders such as Dan Drápal, significantly shaped local religious practices.

Post-war environments in Czechoslovakia created a restrictive landscape for religious practice under Marxist influence. Despite heavy restrictions during the 1950s and 1960s, and a brief liberalization during the Prague Spring, the normalization period reinstated strict controls. However, the 1990s saw a resurgence of interest in various Christian currents following the Velvet Revolution, facilitated by both smuggled spiritual literature and the active engagement of foreign evangelists in regions like Šumava and neighbouring Bavaria. This period is marked by the founding of new communities, largely influenced from abroad but rooted in local initiatives, reflecting a dynamic interplay between global movements and local adaptations.